

Abant Gölü Tabiat Parkı'nda ziyaretçi harcamalarının sosyoekonomik analizi

Zekeriya Yılmaz¹ , Taner Okan^{2*}

¹ Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü, Ankara, zekeriyaayilmazz@gmail.com

^{2,*} İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Orman Fakültesi, Orman Mühendisliği Bölümü, Ormancılık Ekonomisi Anabilim Dalı, 34473, İstanbul, Türkiye

Sorumlu yazar: tokan@iuc.edu.tr

Özet

Bu çalışmada, Abant Gölü Tabiat Parkı ziyaretçilerinin demografik özellikleri ile yaptıkları harcamalar arasındaki ilişki analiz edilmiştir. Abant Gölü Tabiat Parkı'nda 384 ziyaretçi ile yüz yüze görüşme yöntemi kullanılarak anket uygulaması yapılmıştır. Ziyaretçiler ile yapılan anketlerden elde edilen veriler betimleyici istatistik yöntemleriyle açıklanmıştır. Ayrıca, ziyaretçiler ile yapılan anketlerden elde edilen veriler çapraz tablolar aracılığıyla incelenmiş ve ziyaretçilerin demografik özellikleri ile harcama eğilimleri arasındaki ilişkiler ortaya konulmuştur. Çalışma alanına gelen ziyaretçilerin en çok Ankara, İstanbul ve çevre illerden (Düzce, Sakarya, Zonguldak) geldiği, özel sektörde çalışan ziyaretçilerin ağırlıkta olduğu, gününbirlik ziyaretin ön plana çıktığı görülmektedir. Konaklama mekânı olarak ise en fazla Abant Yolu üzerinin tercih edildiği anlaşılmaktadır. Hafta içi gelen ziyaretçilerin toplam ulaşım masrafları içerisindeki payı %50,5 olarak hesaplanmıştır. En fazla ulaşım ve konaklama masrafi yapılanlar İstanbul'dan gelen ziyaretçiler olduğu görülmüştür. Kadın ziyaretçilerin erkek ziyaretçilere göre daha az konaklama bedeli ödeme eğiliminde olduğu, eğitim düzeyi yükseldikçe konaklama bedeli ödeme eğiliminin arttığı ve özel sektör çalışanlarının kamuya göre daha fazla konaklama bedeli ödeme eğiliminde olduğu gözlemlenmiştir. Korunan alandaki aktivitelere yapılan harcamalarda ise İstanbul'dan gelen ziyaretçilerin ön plana çıktığı anlaşılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Korunan alanlar, ziyaretçi harcamaları, tabiat parkları

Socioeconomic analysis of visitor spending at the Abant Lake Nature Park

Abstract

In this study, the relationship between the demographic characteristics of the Abant Lake Nature Park visitors and their expenditures was analyzed. A survey was conducted with 384 visitors in the Abant Lake Nature Park by face-to-face interview method. The data obtained from the surveys made with the visitors are explained with descriptive statistics methods. In addition, the data obtained from the surveys made with the visitors were analyzed through cross tables and the relationships between the demographic characteristics of the visitors and their spending tendencies were revealed. It is seen that most of the visitors coming to the study area come from Ankara, Istanbul and the surrounding provinces, the visitors working in the private sector are predominant, and daily visits come to the fore. It is understood that Abant Road is preferred for accommodation purposes. It has been calculated that the visitors who come on weekdays have a 50.5% share in the total transportation costs. It has been observed that the ones who make the highest transportation and accommodation expenses are the visitors from Istanbul. It has been seen that female visitors tend to pay less for accommodation than male visitors, the higher the education level is, the higher is the tendency to pay for accommodation, and the private sector employees tend to pay more for accommodation than the public sector employees. It is understood that the visitors from Istanbul come to the fore in the expenditures made for the activities in the protected area.

Key words: Protected areas, visitor spending, nature parks

1. Giriş

Korunan alanlar, ekolojik süreçlerini tamamlayamayan yoğun baskı altındaki diğer alanların aksine, türler için bir sığınak teşkil ederek ekolojik süreçlerin ve ekosistem hizmetlerinin sürdürülebilirliğine ve aynı zamanda onarımına yardımcı olmaktadır (Pamukoğlu ve Ekmekçi 2013). Bununla birlikte, bugün ve gelecekte insanoğlunun besin, ilaç, gelir ve sosyal gereksinimleri gibi çok yönlü ihtiyaçlarının karşılanabilmesi için söz konusu alanlar birer kaynak niteliğindedir. Korunan alanlar, doğanın korunmasına ve doğayla uyumlu yaşam biçimlerinin sürmesine yardım eden, rekreasyon ve turizm gibi etkinlikler için en fazla tercih edilen alanlardır (Kuvan 2012). Nitekim uluslararası kurum ve kuruluşların korunan alan tanımları da bu düşüncüyü desteklemektedir. Örneğin Uluslararası Doğa Koruma Birliği (IUCN) bir korunan alanı, ekosistem hizmetleri ve kültürel değerlerle doğanın uzun süreli korunmasını sağlamak için yasal veya diğer etkili yöntemler aracılığıyla belirlenmiş ve yönetilen, açıkça tanımlanmış coğrafi alanlar olarak tanımlamaktadır (IUCN 2014). Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi'nde korunan alan, belirli koruma hedeflerine ulaşmak için, belirlenmiş veya düzenlenmiş ve yönetilen bir coğrafi alan olarak betimlenmiştir (UN 2006).

Türkiye'de korunan alanlar, kaynak değerlerine göre farklı kanunlarla yönetilmekte ve farklı Bakanlıklar aracılığıyla uygulamalara tabii olmaktadır. Bunların başında gelen 2873 Sayılı Milli Parklar Kanunu (MPK), T.C. Tarım ve Orman Bakanlığına bağlı Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü (DKMP) tarafından yürütülmektedir. Türkiye'de 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu'na göre dört korunan alan tipi tanımlanmıştır. Bunlar; Milli parklar, tabiat koruma alanları, tabiat parkları ve tabiat anıtlarıdır. Tabiat parkları; *“bitki örtüsü ve yaban hayatı özelliğine sahip, manzara bütünlüğü içinde halkın dinlenme ve eğlenmesine uygun tabiat parçaları”* olarak tanımlanmaktadır (Atmış ve ark. 2020).

Korunan alanların etkin bir şekilde yönetilmesinde bu alanları kullanan ziyaretçilerin ve yaptıkları harcamaların özelliklerinin bilinmesi önemlidir (Akyol ve Akbulut 2017; Küçükbekir 2021). Korunan alanlara gelen ziyaretçilerin yaptıkları harcamalarının büyüklüğü dikkate alındığında söz konusu alanların önemi daha iyi anlaşılmaktadır (Balmford ve ark. 2015). Bir korunan alana gelen ziyaretçilerin ziyaret süresince yaptıkları harcamalar sonucunda alan içerisinde, yakınında ve alanla ilişkisi bulunan tüm gerçek ve tüzel kişilere istihdam ve gelir sağladığı bilinmektedir (Ongun ve ark. 2016; Aydın ve ark. 2017). Bir korunan alanda faaliyet gösteren yöre halkının ekonomik geliri üzerinde, o alana gelen ziyaretçilerin tutumları ve demografik özellikleri büyük oranda etkili olmaktadır. Dolayısıyla, korunan alanlardaki planlama yaklaşımının, alan içerisindeki flora ve fauna türlerinin sürdürülebilirliğini gözeterek, ziyaretçilerin ve yöre halkının alana zarar vermeden fayda sağlayacak şekilde bir yönetim anlayışını içermesi gerekmektedir (Alkan ve Korkmaz 2009; Kurdoğlu ve Akbulut, 2015). Özellikle ziyaretçilerin rekreasyonel aktivitelere yönelik harcama eğilimleri, ziyaretçileri profillerine göre ortaya konulmalıdır. Böylece, korunan alan yönetimi planlayıcıları, pazarlamada bulunan yöre halkı ve araştırmacılar tarafından turizmin yerel ekonomi üzerindeki etkisinin izlenmesi ve değerlendirilebilmesi olanaklı hale gelmektedir (Wang ve Davidson 2010).

Bir korunan alan olarak Abant Gölü Tabiat Parkı (AGTP), ziyaretçiler için birçok rekreasyonel faaliyetin bir arada gerçekleştirilebileceği bir kaynak durumundadır. AGTP sahip olduğu flora, fauna ve su kaynakları ile zengin bir biyolojik çeşitlilik sunmakta ve çevresinde piknik, kampçılık, sportif olta balıkçılığı, yürüyüş, tekne- fayton ve atla gezinti, kışın doğal buz pateni vb. rekreatif aktivitelere olanak sağlamaktadır (Uçar 1996; Kuvan, 1999; Müderrisoğlu ve ark. 2005; AYTEKİN ve ÇORBACI 2008; TURAN ve ark. 2015; ÇAKIR ve ark. 2016; KARADAĞ ve SAYIN 2016; SAYIN ve KARADAĞ 2016; ZENGİNBAL ve HOŞCAN 2020). Müderrisoğlu ve ark. (2005) AGTP kullanıcılarının memnuniyetini inceledikleri çalışmada, mevsim, grup büyüklüğü, kullanıcıların cinsiyeti, yaşı, gelir düzeyi ve alana geldikleri yerin memnuniyeti en çok etkileyen faktörler olduğunu tespit etmişlerdir. Karadağ ve Sayın (2016)'da, AGTP'de demografik farklılıkların rekreasyonel beklentilere etkisi ortaya konulmuş ve kaynak

yönetimi ile karar vericilerin rekreasyon faaliyetlerinin belirlenmesi, yönlendirilmesi ve geliştirilmesi noktasında demografik nitelikleri değerlendirmesi gerektiği vurgulanmıştır. Sayın ve Karadağ (2016) AGTP’de yaptıkları çalışmada ziyaretçilerin alana gelme nedenleri, memnuniyetleri ve alanın yeterliliğine ilişkin görüşleri araştırılmıştır. Bu çalışmada ise, Ankara ve İstanbul gibi Türkiye'nin iki büyük metropolünün ortasında yer alan, dört mevsim ziyaretçi talebi olan, orman ve su ekosistemlerini bir arada bulunduran AGTP’ye gelen ziyaretçilerin yaptıkları harcamalar analiz edilmiş ve ziyaretçilerin demografik özellikleri ile harcama eğilimleri arasındaki ilişki ortaya konulmuştur.

2. Materyal

2.1. Çalışma Alanı

Türkiye'nin Batı Karadeniz Bölümü'nde, Bolu ili Mudurnu ilçe sınırları içerisinde yer alan ve 21.10.1988 tarihinde Bakanlık Olur'u ile ilan edilen AGTP 1.262 hektar büyüklüğündedir.¹ AGTP konumu itibarıyla Türkiye'nin en kalabalık ili olan İstanbul ile başkent Ankara'nın arasında yer almaktadır (Şekil 1). Ulaşım kolaylığı ve nüfusun yoğun olarak faaliyet gösterdiği bu iki şehir arasında yer almasından dolayı korunan alan Bolu ili içerisinde ve il dışında yoğun olarak ziyaret edilmektedir (Müderrişoğlu ve ark. 2005). AGTP, Bolu ili Mudurnu ilçesi karayolu üzerinde yer almakta ve karayolu tabiat parkının içerisinde geçmektedir.

Şekil 1. Çalışma alanı

AGTP'nin tamamı orman rejiminde olup devlet mülkiyetindedir. Saha içerisindeki yaylalar ve tescilsiz mera olarak kullanılan alanlar da 6831 Sayılı Orman Kanununa göre devlet mülkiyeti içerisinde kalmaktadır. DKMP 9. Bölge Müdürlüğüne (Ankara) bağlı Bolu İl Şube Müdürlüğü bünyesinde AGTP Şefliğince 1.262 hektarlık alan tabiat parkı statüsünde yönetilmektedir. AGTP'nin göl ve orman ekosistemini koruma ve kontrol hakları DKMP'de kalmak üzere, alana yatırım amaçlı çadırli kamp alanı ve günübirlik kullanım alanlarında ziyaretçilerin ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik her türlü tesisin projesi dâhilinde yapımı, işletilmesi ve kontrolünü sağlama görevi, 01.07.1998 tarihinde yapılan kira sözleşmesi kapsamında 50 yıl boyunca Bolu Valiliği'ne verilmiştir. AGTP'ye ulaşım; ziyaretçilerin kişisel araçları, belediye halk otobüsleri ve tur-organizasyon firmalarına ait otobüsler vasıtasıyla sağlanmaktadır.

¹ T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı, Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü, 9. Bölge Müdürlüğü, 2021, URL: <https://bolge9.tarimorman.gov.tr/Menu/53/Bolu-Abant-Golu-Tabiat-Parki>

2.2. Ziyaretçi Anket Formunun Tasarımı ve Uygulanması

AGTP'ye gelen ziyaretçilerin yaptıkları harcamaları analiz edebilmek amacıyla betimsel araştırma yöntemi kullanılmış ve bu amaçla açık ve kapalı uçlu sorular içeren karma tasarım formlu bir anket, ilgili çalışmalar ve uzman görüşleri dikkate alınarak hazırlanmıştır. Ziyaretçilere yönelik hazırlanan anket formunun uygulamasına geçilmeden önce, çalışma alanına gidilerek ziyaretçilerle görüşülmüş ve deneme anketi uygulanmıştır. Ziyaretçilerin verdikleri cevaplar göz önünde tutularak ziyaretçilere yönelik gerçekleştirilecek anket formunun son hali verilmiştir. Söz konusu anket formu, AGTP'ye gelen ziyaretçilerin demografik özellikleri, konaklama, yeme-içme, ulaşım ile ürün ve hizmet alımına yönelik yaptıkları harcama miktarlarının ölçülmesine yönelik tasarlanmıştır.

Hafta içi ve hafta sonu olmak üzere, Şubat ve Haziran 2019 ayları arasında çalışma alanına gidilerek, AGTP sınırları içerisinde, ziyaretçiler ile yüz yüze görüşme yöntemi ile anket çalışmaları gerçekleştirilmiştir. AGTP Ziyaretçi Merkezi, gününbirlik kullanım alanları ve oteller bölgesinde ziyaretçiler ile iletişim kurulmaya çalışılmıştır. Ziyaretçilere yönelik yapılan anket çalışmalarına başlanılmadan önce, ziyaretçiler çalışma konusu ve içeriği hakkında bilgilendirilmiş, çalışmayı kabul edenlere sorular yöneltilmiştir. Anket çalışması esnasında bazı ziyaretçiler çalışmayı yapmaktan vazgeçmiş ve söz konusu ziyaretçiler ait anketler formları çalışma kapsamında değerlendirilmemiştir. Hedef örneklem büyüklüğündeki 384 adet anket, sağlıklı bir şekilde tamamlanana kadar anket çalışmasına devam edilmiştir.

3. Yöntem

3.1. Örneklem Büyüklüklerinin Belirlenmesi

DKMP Bolu İl Şube Müdürlüğünden alınan ve Tablo 1'de verilen AGTP ziyaretçi sayılarına bakıldığında, 2018 yılı için ziyaretçi sayısının 704.562 olduğu görülmektedir.

Tablo 1. AGTP 2014-2018 yılları arası ziyaretçi sayıları

Yıllar	AGTP
2014	427.096
2015	455.590
2016	455.735
2017	562.160
2018	704.562

AGTP'ye yıllık yapılan ziyaret sayısının yüksek olmasından dolayı, ziyaretçilere yönelik gerçekleştirilen anket çalışması için örneklem yapılmasına karar verilmiştir. Orhunbilge (2000) tarafından, evrenin tümüne erişmenin imkânsız olduğu durumlarda, maliyet ve zamandan tasarruf etmek, veri elde etmede hataları aza indirmek yoluyla doğru bilgiye ulaşmak için örneklem yönteminin kullanılabileceği ifade edilmiştir. Ziyaretçilere ait örnek büyüklüğünün hesaplanmasında aşağıdaki denklem kullanılmıştır:

$$n = \frac{N \times t^2 \times p \times q}{d^2 (N - 1) + t^2 \times p \times q}$$

n: Örneklem yapılacak birey sayısı, N: Kitledeki birey sayısı, p: İncelenecek olayın görüş sıklığı (olasılığı), q: İncelenecek olayın görülme sıklığı (1-p), t: Belirli serbestlik derecesinde ve saptanan yanılma düzeyinde t tablosuna bulunan teorik değer (%95, tablo değeri: 1,96), d: Olayın görüş sıklığına göre yapılmak istenen $\pm$ sapma olarak belirlenmiştir. %95 güven aralığında, görüş sıklığının 0,50 olduğu varsayımında ve 0,05 hata içinde ulaşılması gerekli olan ziyaretçilere ait minimum örnek sayısı 384 olarak hesaplanmıştır.

$$n = \frac{704562 \times 1,96^2 \times 0,50 \times 0,50}{0,05^2(704562 - 1) + 1,96^2 \times 0,50 \times 0,50} = 384$$

3.2. Ziyaretçi Anket Verilerinin Analizi

Ziyaretçi anketlerinden elde edilen veriler öncelikle kullanılacak istatistik testlerin özelliklerine göre bilgisayar ortamına aktarılmıştır. İstatistik analizlerinin tümü Windows yazılım tabanlı IBM SPSS 17.0 istatistik paket programı ve Windows Excel 2010 yazılım paketleri aracılığıyla yapılmıştır. Ziyaretçilerin demografik özelliklerinin karşılaştırılması ve yorumlanmasında betimleyici analiz tekniklerinden frekans, yüzde (tablo, grafik) ve aritmetik ortalamalardan yararlanılmıştır. Tütek ve Gümüšoğlu (2014), tanımlayıcı istatistik tekniklerini, sayısal verileri sınıflama ve özetlemede kullanılan bir yordam olarak tanımlamaktadır. Bu amaçla öncelikle, istatistiğin dayandığı temel ve en önemli ortalamalardan biri olan aritmetik ortalama sonuçlarına yer verilmiştir. Çalışma kapsamımızda kullanılan şekliyle aritmetik ortalama, herhangi bir konu üzerinde, aynı ölçü biriminde verilen cevapların toplamının, dikkate alınan toplam cevap sayısına oranı olarak tanımlanmaktadır (Yazıcı 2013). Bu açıklamaya göre, örneklem seviyesinde, ziyaretçilerin harcamaları sonucunda meydana gelen kişi başı ortalama harcama miktarı aritmetik ortalama aracılığıyla bulunmuştur.

Ziyaretçi anket formu aracılığıyla elde edilen bir diğer veri grubu da harcama eğilimlerine ilişkin veri setleridir. Ziyaretçilerin demografik özelliklerine göre harcama oranlarını açıklayabilmek için çapraz tablolardan (crosstabs) yararlanılmıştır. Çapraz tablolar, parametrik olmayan istatistiksel analizlerden biri olmakla birlikte temelinde yatan varsayım, kullanılan değişkenlerin normal dağılım göstermediği ve örneklem sayısının küçük olduğu durumlarda kullanılmalıdır (Uçar 2006). Çapraz tablolar üç amaç çerçevesinde gerçekleştirilir. Bunlar; (1) bir değişkenin bir başka değişken üzerindeki etkisini göstermek, (2) bir grubun kompozisyonunu (dağılımını) belirlemek ve (3) çaprazlanan değişkenler sonucu ortaya çıkan olası alt grupların bütün içindeki kompozisyonunu belirlemek için yapılabilmektedir (Darcy ve Rohrs 1995). Çalışma kapsamında çapraz tablo, ziyaretçilerin demografik özelliklerine göre harcama kalemlerindeki dağılımlarını belirlemek, herhangi bir değişkenin harcama miktarı üzerindeki etkisini ve harcamalar arasındaki ilişkileri yorumlamak amacıyla kullanılmıştır. Kalaycı (2008)'e göre, değişkenler arasındaki ilişkinin açıklanmasında çapraz tablolar araç olarak kullanılabilir.

4. Bulgular

4.1. Demografik bilgiler

Çalışmaya katılım sağlayan ziyaretçilerin cinsiyet dağılımlarına bakıldığında %58'lik bir oran ile erkek ziyaretçilerin çoğunlukta olduğu, 20 yaş ve altı ziyaretçi oranının %2; 21-30 yaş arası ziyaretçi oranının %30; 31-40 yaş arası ziyaretçi oranının %34; 41-50 yaş arası ziyaretçi oranının %21; 51-60 yaş arası ziyaretçi oranının %11; 61 ve üstü yaş arası ziyaretçi oranının ise %2 olduğu görülmektedir (Tablo 2).

Ziyaretçilerin eğitim durumları Tablo 2'den incelendiğinde; ziyaretçilerin %5'i ilkökul, %3'ü ortaokul, %29'u lise, %4'ü ön lisans, %49'u lisans ve %10'u lisansüstü mezundur. Bu sonuçlara göre, ziyaretçilerin %63'ünün eğitim seviyesi lise eğitim düzeyinin üstündedir. Aynı tablodan ziyaretçilerin sadece %6'sının Bolu ili sınırları içerisinde, %24'ünün çevre illerde, %24'ünün İstanbul, %26'sının Ankara ve %20'sinin de diğer illerde ikamet ettiği anlaşılmaktadır. Bu verilere göre en çok ziyaretçi Ankara, ardından İstanbul ve çevre iller kapsamında değerlendirilen Düzce, Sakarya ve Zonguldak illerinden gelmektedir. Tablo 2 ziyaretçilerin çalışma alanları bakımından incelendiğinde; ziyaretçilerin %55'i özel sektör, %22'si kamu sektörü ve %23'ünün ise çalışmadığı görülecektir. Bununla birlikte, öğrencilerin "çalışmıyor" başlığı altında değerlendirildiği ve tüm ziyaretçi sayısına oranla %6'luk bir değere sahip olduğu unutulmamalıdır. Ziyaretçilerin iş durumlarına göre cevap verdikleri aylık

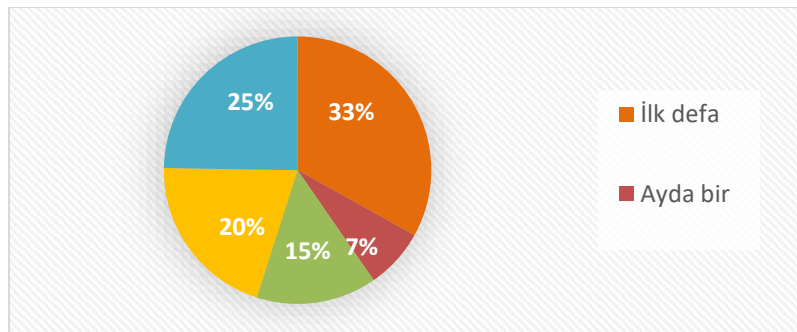
hanehalkı toplam gelir cevaplarının ortalamaları alındığında, özel sektörde çalışanlar aylık ortalama 7.667 TL, kamu sektöründe çalışanlar aylık ortalama 7.209 TL ve çalışmayan ziyaretçilerin ise aylık ortalama 5.179 TL hanehalkı gelirine sahip olduğu görülmektedir (Tablo 2).

Tablo 2. Ziyaretçilere ait demografik özellikler (n=384)

Değişkenler	Öğeler	%	Frekans
Cinsiyet	Erkek	58	224
	Kadın	42	160
Yaş	20 ve altı	2	7
	21-30	30	115
	31-40	34	132
	41-50	21	79
	51-60	11	41
	61 ve üstü	2	9
Eğitim	İlkokul	5	19
	Ortaokul	3	12
	Lise	29	110
	Ön lisans	4	16
	Lisans	49	187
	Lisansüstü	10	40
İkamet yeri	Bolu	6	24
	İstanbul	24	92
	Ankara	26	100
	Çevre İller	24	91
	Diğer ²	20	77
	İş durumu	Kamu	22
Özel		55	209
Çalışmıyor		23	89
Ortalama hane halkı geliri (TL)	Kamu	7.209	
	Özel	7.667	
	Çalışmıyor	5.179	

4.2. Ziyaretçilerin Geliş Sıklıkları

AGTP ziyaretçilerinden çalışmaya katılım sağlayanların korunan alana geliş sıklıklarının gösteren grafik Şekil 2’de gösterilmektedir. Buna göre, AGTP’ye ilk defa gelen ziyaretçi sayısı 127 olup %33’lük oranla tüm seçenekler içerisinde en fazla paya sahiptir. Bir sonraki en fazla tercih edilen geliş sıklığı ise %25’lik oranla bir yıldan fazla seçeneğidir (Şekil 2).

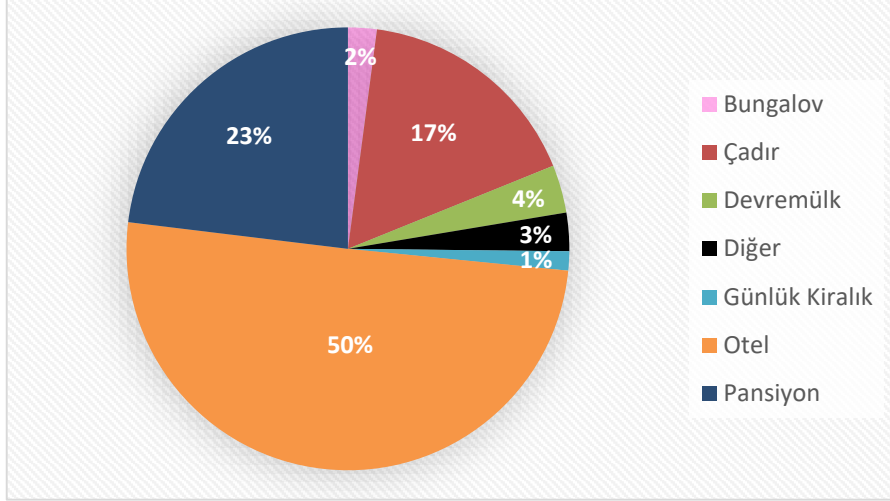

Şekil 2. Ziyaretçilerin AGTP’ye geliş sıklıklarına göre oranları.

² Diğer: Bolu, İstanbul, Ankara, Düzce, Sakarya ve Zonguldak illeri haricindeki diğer illeri kapsamaktadır.

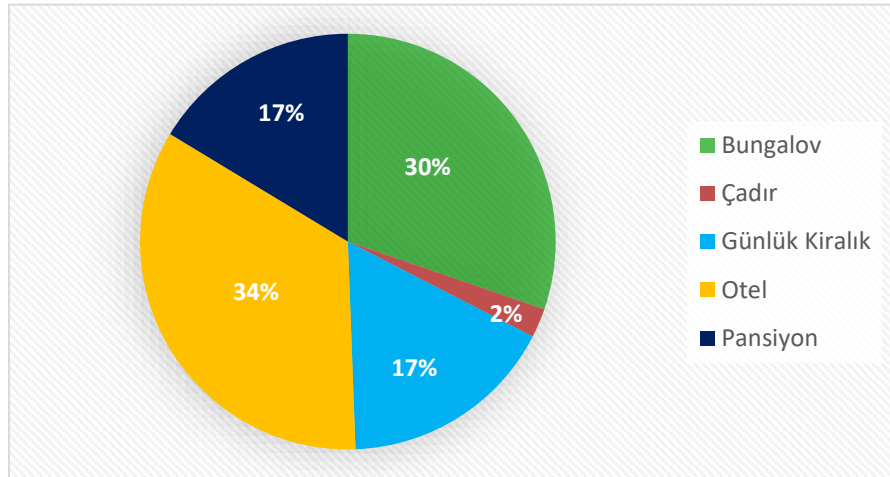
4.3. Ziyaretçilerin Konaklama ve Yeme-İçme Eğilimleri

Anket çalışmasına katılım sağlayan ziyaretçilerden konaklama yapanların konaklama türlerine göre dağılımı Şekil 3'te gösterilmiştir.

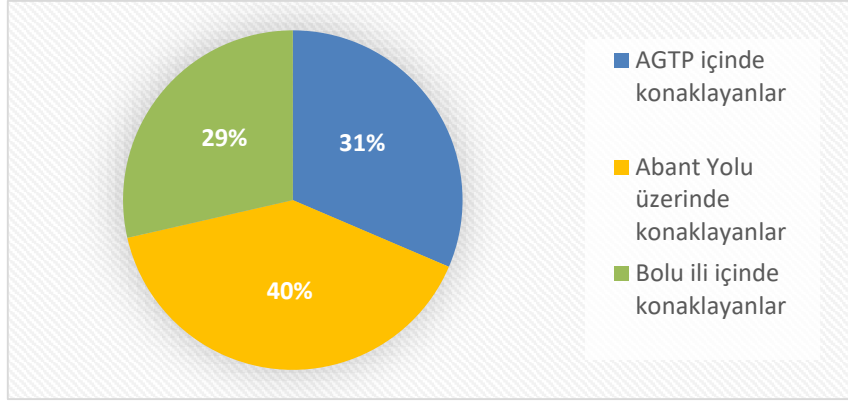
Şekil 3. Ziyaretçilerin konaklama türlerine göre oranları.

Anket çalışması kapsamında gözlenen 242 ziyaretçi gününbirlik ziyaretçi oldukları için konaklama faaliyetlerinde değerlendirmelere katılmamıştır. Diğer ziyaretçilerin konaklama türlerine göre dağılımına bakıldığında %50'lik oran ile en fazla otel konaklama türünde yoğunlaşmanın olduğu görülmektedir.

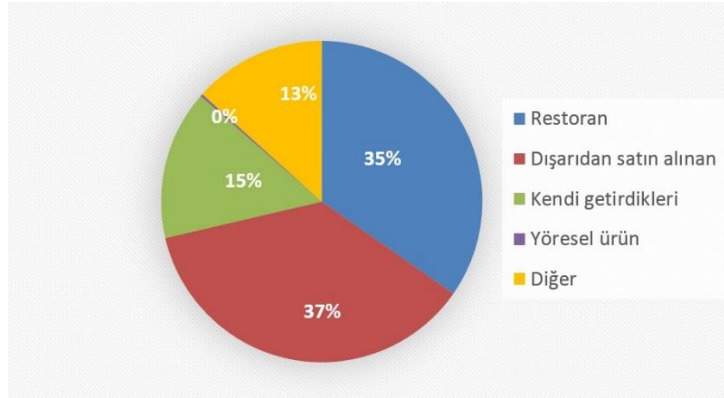
Şekil 4. Ziyaretçiler tarafından konaklama türlerine ödenen ücret oranları.

Konaklama türlerine göre ziyaretçiler tarafından ödenen ücret oranlarına bakıldığında toplam ödenen ücretin %34'lük payı otel konaklama türüne aittir (Şekil 4). Bungalov türü konaklama ziyaretçiler tarafından %2 oranında tercih edilmekle birlikte (Şekil 3) toplam ödenen ücret içerisindeki payı %30'dur. Geceleme yapan ziyaretçilerin konaklama yeri itibarıyla oranları Şekil 5'te gösterilmektedir.

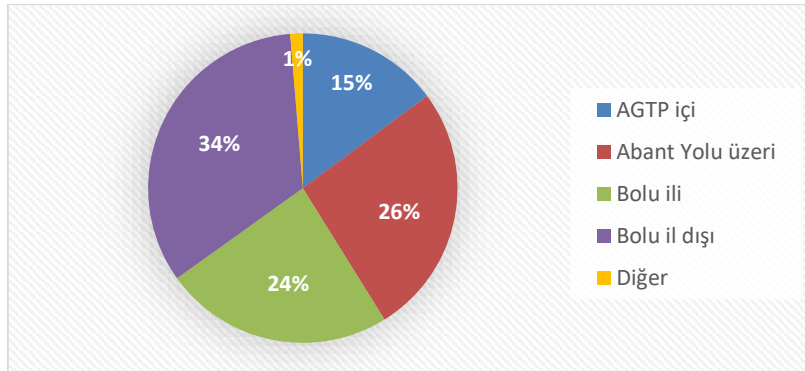
Şekil 5. Konaklama yerleri itibariyle ziyaretçi oranları.

Konaklama yeri olarak sınıflandırılan AGTP içi, Abant Yolu üzeri ve Bolu ili içi kategorilerine bakıldığında, %40'lık bir oranla en fazla konaklama yeri olarak Abant Yolu üzerinin tercih edildiği görülmektedir (Şekil 5). Çalışmaya katılan ziyaretçilerin tercih ettikleri yeme-içme kategorilerine ilişkin bilgi Şekil 6'da gösterilmiştir.

Şekil 6. Yeme-içme kategorilerine göre ziyaretçi oranları

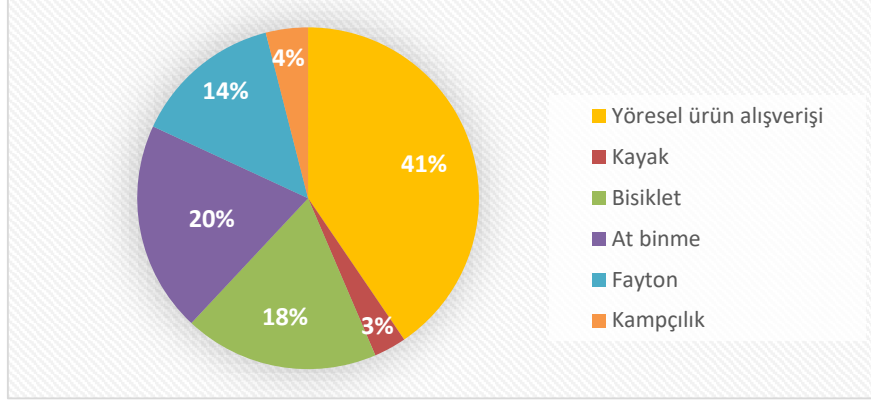
Korunan alana olan ziyaretleri süresince yeme-içme ihtiyaçlarını dışarıdan satın aldığı ürünler ile karşılayan ziyaretçiler %37'lik oranla en fazla paya sahiptir. Ayrıca, paket programlar dâhilinde alanı ziyaret eden veya otelde konaklayıp yeme-içme ihtiyaçları için herhangi bir başka seçeneği kullanmayan ziyaretçiler "diğer" seçeneği kapsamında değerlendirmeye katılmıştır. Çalışmaya katılmayı kabul eden ziyaretçilerin yeme-içme ihtiyaçlarını temin ettikleri yerler Şekil 7'de gösterilmektedir.

Şekil 7. Yeme-içme temin yerlerine göre ziyaretçi oranları

Şekil 7’de, yeme-içme ihtiyaçlarını temin ettikleri yerler itibariyle sınıflandırılan ziyaretçilerin oranlarına bakıldığında %34’lük oranla Bolu il dışı seçeneğinin en fazla olduğu görülmektedir. Bu kapsamda anket verileri detaylı incelenmiş ve yeme-içme ihtiyaçlarını Bolu il dışından temin eden ziyaretçilerin çoğunlukla İstanbul ve Ankara’dan gelen günübirlik ziyaretçiler olduğu sonucuna varılmıştır. İkinci olarak en fazla temin edilen yer ise %26’lık oranla Abant Yolu üzeri olmaktadır.

Şekil 8. Ziyaretçiler tarafından tercih edilen aktivitelerin oranı.

AGTP içerisinde sunulan aktivite türlerine göre ziyaretçilerin tercih oranları Şekil 8’de gösterilmektedir. Çalışmaya katılım sağlayan ziyaretçilerin AGTP sınırları içerisinde sunulan aktivitelere katılma oranlarına bakıldığında %41’lik oran ile yöresel ürün alışverişinin ön plana çıktığı görülmektedir. İkinci olarak en fazla tercih edilen aktivite ise %20’lik oran ile at binme faaliyetidir. %3’lük oranla en az tercih edilen aktivite ise kayak aktivitesidir.

4.4. Ziyaretçi Harcamaları

AGTP ziyaretçilerinin harcama yaptıkları kalemler ulaşım, konaklama, yeme-içme ve faaliyetler olarak sınıflandırılmıştır³. Bu kapsamda, ziyaretçilerin her bir harcama kalemine ilişkin verdikleri cevaplar ile demografik özellikleri arasında çapraz tablolar yapılmıştır. Öncelikle, ziyaretçilerin “ulaşım masrafları” ile alana geliş tarihi arasındaki ilişkiler Tablo 3 aracılığıyla gösterilmiştir.

Tablo 3. Çalışma alanına geliş tarihi ve ulaşım masrafları çapraz tablosu.

		Ulaşım Masrafları					Toplam
		250 TL ve altı	251-500 TL arası	501-750 TL arası	751-1.000 TL arası	1.001 TL ve üzeri	
Geliş Tarihi	Sayısı	168	22	0	0	0	190
	Hafta Geliş tarihi içinde %	%88,4	%11,6	%0,0	%0,0	%0,0	%100,0
	sonu Ulaşım masrafları içinde %	%52,3	%40,0	%0,0	%0,0	%0,0	%49,5
	Toplamda %	%43,8	%5,7	%0,0	%0,0	%0,0	%49,5
	Sayısı	153	33	5	2	1	194
Hafta içi	Geliş tarihi içinde %	%78,9	%17,0	%2,6	%1,0	%0,5	%100,0
	Ulaşım masrafları içinde %	%47,7	%60,0	%100,0	%100,0	%10,0	%50,5
	Toplamda %	%39,8	%8,6	%1,3	%0,5	%0,3	%50,5
	Sayısı	321	55	5	2	1	384
Toplam	Geliş tarihi içinde %	%83,6	%14,3	%1,3	%0,5	%0,3	%100,0
	Ulaşım masrafları içinde %	%100,0	%100,0	%100,0	%100,0	%100,0	%100,0
	Toplamda %	%83,6	%14,3	%1,3	%0,5	%0,3	%100,0

³ Ziyaretçi harcamalarına ilişkin tutarlar 2019 yılına aittir.

Çalışma alanına hafta içi gelen ziyaretçi sayısı, hafta sonu gelen ziyaretçi sayısına göre yaklaşık %1 daha fazladır. Fakat hafta içi ve hafta sonu günlük ortalama ziyaretçi sayısı olarak düşünüldüğünde hafta sonu gelen ziyaretçi sayısı daha fazla olarak görülmektedir.⁴ Tablo 3'e göre, hafta içi gelen ziyaretçilerin yaptıkları ulaşım masrafları toplam ulaşım masraflarının %50,5'ini, hafta sonu gelen ziyaretçilerin ulaşım masrafları ise toplam ulaşım masraflarının %49,5'ini oluşturmaktadır. Ayrıca, en düşük ulaşım masrafları sınıfında yer alan, ulaşım masrafları "250 TL ve altı" olan ziyaretçilerin %88,4'ü geliş tarihleri olarak hafta sonunu tercih etmektedir.

Ziyaretçilerin ikamet yerlerine göre ulaşım masrafları dağılımının gösterildiği Tablo 4'te, Bolu içi ve çevre illerden gelen ziyaretçilerin tamamının ulaşım masraflarının "250 TL ve altı" olduğu görülmektedir. Ankara'dan gelen ziyaretçiler ise toplam ulaşım masrafları içerisinde en fazla paya (%26) sahiptir.

Tablo 4. Ziyaretçilerin ikamet yeri ve ulaşım masrafları çapraz tablosu.

		Ulaşım Masrafları					Toplam
		250 TL ve altı	251-500 TL arası	501-750 TL arası	751-1.000 TL arası	1.001 TL ve üzeri	
Bolu içi	Sayısı	24	0	0	0	0	24
	İkamet yeri içinde	%100	%0,0	%0,0	%0,0	%0,0	%100,0
	Ulaşım masrafları içinde	%7,5	%0,0	%0,0	%0,0	%0,0	%6,3
	Toplamda %	%6,3	%0,0	%0,0	%0,0	%0,0	%6,3
Çevre iller	Sayısı	91	0	0	0	0	91
	İkamet yeri içinde %	%100	%0,0	%0,0	%0,0	%0,0	%100,0
	Ulaşım masrafları içinde %	%28,3	%0,0	%0,0	%0,0	%0,0	%23,7
	Toplamda %	%23,7	%0,0	%0,0	%0,0	%0,0	%23,7
İkamet Yeri	Sayısı	87	12	1	0	0	100
	Ankara İkamet yeri içinde %	%87,0	%12,0	%1,0	%0,0	%0,0	%100,0
	Ankara Ulaşım masrafları içinde %	%27,1	%21,8	%20,0	%0,0	%0,0	%26,0
	Toplamda %	%22,7	%3,1	%0,3	%0,0	%0,0	%26,0
İstanbul	Sayısı	64	25	2	2	1	77
	İkamet yeri içinde %	%69,6	%27,2	%2,2	%2,6	%1,1	%100,0
	Ulaşım masrafları içinde %	%19,9	%45,5	%40,0	%100,0	%100,0	%20,1
	Toplamda %	%16,7	%6,5	%0,5	%0,5	%0,3	%20,1
Diğer	Sayısı	55	18	2	2	0	77
	İkamet yeri içinde %	%71,4	%23,4	%2,6	%2,6	%0,0	%100,0
	Ulaşım masrafları içinde %	%17,1	%32,7	%40,0	%100,0	%0,0	%20,1
	Toplamda %	%14,3	%4,7	%0,5	%0,5	%0,0	%20,1
Toplam	Sayısı	321	55	5	2	1	384
	İkamet yeri içinde %	%83,6	%14,3	%1,3	%0,5	%0,3	%100,0
	Ulaşım masrafları içinde %	%100,0	%100,0	%100,0	%100,0	%100,0	%100,0
	Toplamda %	%83,6	%14,3	%1,3	%0,5	%0,3	%100,0

Ziyaretçilerin iş durumu ile ulaşım masrafları arasındaki ilişki Tablo 5'te verilmiştir. Özel sektör çalışanı olan ziyaretçilerin diğer iş durumları içerisindeki ziyaretçilere göre daha fazla ulaşım masrafı yapabildikleri, kamu sektörü çalışanlarının %91,9'unun ve herhangi bir meslek grubunda çalışmayanların %92,1'inin ulaşım masraflarının ise "250 TL ve altı" olduğu Tablo 5'te görülmektedir.

Ziyaretçilerin bir diğer harcama kalemi olan "konaklama masrafları" ile cinsiyet değişkeni arasındaki ilişki Tablo 6'da gösterilmiştir. Günübirişik ziyaretçiler hariç, konaklama yapan ziyaretçilerin konaklama masraflarına bakıldığında, erkek ziyaretçilerin %62'lik oran ile daha fazla masraf yaptıkları görülmektedir. Konaklama masrafı sınıfları içerisinde yer alan ve en düşük masraf sınıfı olan "250 TL ve altı", tüm ziyaretçiler tarafından en fazla tercih edilen günlük konaklama bedeli sınıfını oluşturmaktadır (%71,8). Ayrıca kadın ziyaretçilerin, erkek ziyaretçilere göre daha az konaklama bedeli

⁴ Hafta sonu günlük ortalama ziyaretçi sayısı (190/2 gün) 95 iken, hafta içi günlük ortalama ziyaretçi sayısı (194/5) 38 olarak hesaplanmıştır.

ödeme eğiliminde olduğu, “250 TL ve altı” konaklama masrafı sınıfı içerisindeki %77,8’lik orandan anlaşılmaktadır.

Tablo 5. Ziyaretçilerin iş durumu ve ulaşım masrafları çapraz tablosu.

		Ulaşım Masrafları					Toplam	
		250 TL ve altı	251-500 TL arası	501-750 TL arası	751-1.000 TL arası	1.001 TL ve üzeri		
İş Durumu	Özel Sektör	Sayısı	160	42	4	2	1	209
		İş durumu içinde %	%76,6	%20,1	%1,9	%1,0	%0,5	%100,0
		Ulaşım masrafları içinde %	%49,8	%76,4	%80,0	%100,0	%100,0	%54,4
		Toplamda %	%41,7	%10,9	%1,0	%0,5	%0,3	%54,4
	Kamu Sektörü	Sayısı	79	7	0	0	0	86
		İş durumu içinde %	%91,9	%8,1	%0,0	%0,0	%0,0	%100,0
		Ulaşım masrafları içinde %	%24,6	%12,7	%0,0	%0,0	%0,0	%22,4
		Toplamda %	%20,6	%1,8	%0,0	%0,0	%0,0	%22,4
	Çalışmıyor	Sayısı	82	6	1	0	0	89
		İş durumu içinde %	%92,1	%6,7	%1,1	%0,0	%0,0	%100,0
		Ulaşım masrafları içinde %	%25,5	%10,9	%20,0	%0,0	%0,0	%23,2
		Toplamda %	%21,4	%1,6	%0,3	%0,0	%0,0	%23,2
Toplam	Sayısı	321	55	5	2	1	384	
	İş durumu içinde %	%83,6	%14,3	%1,3	%0,5	%0,3	%100,0	
	Ulaşım masrafları içinde %	%100,0	%100,0	%100,0	%100,0	%100,0	%100,0	
	Toplamda %	%83,6	%14,3	%1,3	%0,5	%0,3	%100,0	

Tablo 6. Cinsiyet ve konaklama masrafları çapraz tablosu.

		Konaklama Masrafları					Toplam	
		250 TL ve altı	251-500 TL arası	501-750 TL arası	751-1.000 TL arası	1.001 TL ve üzeri		
Cinsiyet	Kadın	Sayısı	42	10	2	0	0	54
		Cinsiyet içinde %	%77,8	%18,5	%3,7	%0,0	%0,0	%100,0
		Konaklama masrafları içinde %	%41,2	%30,3	%50,0	%0,0	%0,0	%38,0
		Toplamda %	%29,6	%7,0	%1,4	%0,0	%0,0	%38,0
	Erkek	Sayısı	60	23	2	0	3	88
		Cinsiyet içinde %	%68,2	%26,1	%2,3	%0,0	%3,4	%100,0
		Konaklama masrafları içinde %	%58,8	%69,7	%50,0	%0,0	%100,0	%62,0
		Toplamda %	%42,3	%16,2	%1,4	%0,0	%2,1	%62,0
	Toplam	Sayısı	102	33	4	0	3	142
		Cinsiyet içinde %	%71,8	%23,2	%2,8	%0,0	%2,1	%100,0
		Konaklama masrafları içinde %	%100,0	%100,0	%100,0	%0,0	%100,0	%100,0
		Toplamda %	%71,8	%23,2	%2,8	%0,0	%2,1	%100,0

Ziyaretçilerin konaklama masrafları ile ikamet yeri arasındaki ilişki Tablo 7’de verilmiştir. Bolu içinde ikamet eden ziyaretçilerin tamamının konaklama gerçekleştirmediği görülmektedir. Çevre iller kapsamında ikamet eden ziyaretçilerin %78,1’i “250 TL ve altı”, %11,1’i ise “251-500 TL arası” olmak üzere %88,9’unun “0-500 TL” arası konaklama masrafı yaptığı anlaşılmaktadır. Çevre iller kapsamında ikamet eden ziyaretçilerin %11,1’i ise “1001 TL ve üzeri” sınıfta konaklama masrafı yapmıştır. Ankara’da ikamet eden ziyaretçilerin %78,9’u “250 TL ve altı”, %15,8’i ise “251-500 TL arası” olmak üzere toplamda %94,7’si “0-500 TL” arası konaklama masrafı yapmıştır. Bunun yanında, İstanbul’da ikamet eden ziyaretçilerin %67,3’ü “250 TL ve altı”, %28,6’sı “251-500 TL arası” olmak üzere toplamda %95,9’unun “0-500 TL” arası konaklama masrafı yaptığı anlaşılmaktadır. Söz konusu ziyaretçilerin %4,1’inin ise “1.001 TL ve üzeri” konaklama masrafı yaptığı görülmektedir. Diğer iller kapsamında ikamet eden ziyaretçilerin %69,6’sı “250 TL ve altı”, %26,1’i “251-500 TL arası” olmak üzere toplamda %95,7’sinin “0-500 TL” arası konaklama masrafı yaptığı anlaşılmaktadır (Tablo 7).

Tablo 7. İkamet yeri ve konaklama masrafları çapraz tablosu.

		Konaklama Masrafları					Toplam
		250 TL ve altı	251-500 TL arası	501-750 TL arası	751-1.000 TL arası	1.001 TL ve üzeri	
İkamet Yeri	Bolu içi	Sayısı	0	0	0	0	0
		İkamet yeri içinde %	%0,0	%0,0	%0,0	%0,0	%0,0
		Konaklama masrafları içinde %	%0,0	%0,0	%0,0	%0,0	%0,0
		Toplamda %	%0,0	%0,0	%0,0	%0,0	%0,0
	Çevre iller	Sayısı	7	1	0	0	1
		İkamet yeri içinde %	%77,8	%11,1	%0,0	%0,0	%11,1
		Konaklama masrafları içinde %	%6,9	%3,0	%0,0	%0,0	%33,3
		Toplamda %	%4,9	%0,7	%0,0	%0,0	%0,7
	Ankara	Sayısı	30	6	2	0	0
		İkamet yeri içinde %	%78,9	%15,8	%5,3	%0,0	%0,0
		Konaklama masrafları içinde %	%29,4	%18,2	%50,0	%0,0	%0,0
		Toplamda %	%21,1	%4,2	%1,4	%0,0	%0,0
İstanbul	Sayısı	33	14	0	0	2	
	İkamet yeri içinde %	%67,3	%28,6	%0,0	%0,0	%4,1	
	Konaklama masrafları içinde %	%32,4	%42,4	%0,0	%0,0	%66,7	
	Toplamda %	%23,2	%9,9	%0,0	%0,0	%1,4	
Diğer	Sayısı	32	12	2	0	0	
	İkamet yeri içinde %	%69,6	%26,1	%4,3	%0,0	%0,0	
	Konaklama masrafları içinde %	%31,4	%36,4	%50,0	%0,0	%0,0	
	Toplamda %	%22,5	%8,5	%1,4	%0,0	%0,0	
Toplam	Sayısı	102	33	4	0	3	
	İkamet yeri içinde %	%71,8	%23,2	%2,8	%0,0	%2,1	
	Konaklama masrafları içinde %	%100,0	%100,0	%100,0	%0,0	%100,0	
	Toplamda %	%71,8	%23,2	%2,8	%0,0	%2,1	

Ziyaretçilerin eğitim durumları ile konaklama masrafları arasındaki ilişki Tablo 8’de gösterilmiştir. Buna göre; ilkokul mezunlarının tamamı “250 TL ve altı” sınıfta konaklama masrafı yapmaktadır. Ortaokul ve lise mezunlarının “250 TL ve altı” ile “251-500 TL” arası sınıflarda konaklama masrafı ödeme eğiliminde oldukları anlaşılmaktadır. Ön lisans mezunlarının %50’sinin “250 TL ve altı”, %25’inin “251-500 TL arası” ve %25’inin de “501-750 TL arası” sınıfta konaklama masrafı ödediği görülmektedir. Lisans mezunlarının %73,5’i “250 TL ve altı”, %20,5’i “251-500 TL arası” ve %2,4’ü de “501-750 TL arası” sınıfta konaklama masrafı ödemektedir. Lisans mezunları arasında %3,6’lık bir ziyaretçi kesimi ise “1.000 TL ve üzeri” konaklama masrafları ile farklılaşmaktadır. Eğitim durumları içerisinde en fazla günlük konaklama bedeli ödeme eğiliminde olan ziyaretçilerin ise lisansüstü eğitim düzeyine sahip oldukları (“251-500 TL arası” %50, “501-750 TL” arası % 4,5) anlaşılmaktadır.

Ziyaretçilerin konaklama masrafları ile iş durumları arasındaki ilişki Tablo 9’da gösterilmiştir. Buna göre; özel sektör çalışanlarının %63,6’sı “250 TL ve altı”, %29,5’i “251-500 TL” arası, %3,4’ü ise “501-750 TL arası” sınıfta konaklama masrafında bulunmaktadır. “1.000 TL ve üzeri” konaklama masrafı sınıfında günlük konaklama bedeli ödeyen ziyaretçilerin sadece özel sektör çalışanları olduğu görülmektedir. Bununla birlikte, kamu sektöründe çalışan ziyaretçilerin %78,1’i “250 TL ve altı”, %18,8’i “251-500 TL” arası, %3,1’ü ise “501-750 TL arası” sınıfta konaklama masrafı yapmaktadır. Ayrıca, herhangi bir sektörde çalışmayan ziyaretçilerin de günlük konaklama bedellerinin %95,5 oranında “250 TL ve altı”, %4,5 oranında ise “251-500 TL” harcama sınıfında olduğu Tablo 9’da görülmektedir.

Tablo 8. Eğitim durumu ve konaklama masrafları çapraz tablosu.

		Konaklama Masrafları					Toplam	
		250 TL ve altı	251-500 TL arası	501-750 TL arası	751-1.000 TL arası	1.000 TL ve üzeri		
Eğitim Durumu	İlkokul	Sayısı	3	0	0	0	0	3
		Eğitim içinde %	%100,0	%0,0	%0,0	%0,0	%0,0	%100,0
		Konaklama masrafları içinde %	%2,9	%0,0	%0,0	%0,0	%0,0	%2,1
		Toplamda %	%2,1	%0,0	%0,0	%0,0	%0,0	%2,1
	Ortaokul	Sayısı	1	2	0	0	0	3
		Eğitim içinde %	%33,3	%66,7	%0,0	%0,0	%0,0	%100,0
		Konaklama masrafları içinde %	%1,0	%6,1	%0,0	%0,0	%0,0	%2,1
		Toplamda %	%0,7	%1,4	%0,0	%0,0	%0,0	%2,1
	Lise	Sayısı	25	2	0	0	0	27
		Eğitim içinde %	%92,6	%7,4	%0,0	%0,0	%0,0	%100,0
		Konaklama masrafları içinde %	%24,5	%6,1	%0,0	%0,0	%0,0	%19,0
		Toplamda %	%17,6	%1,4	%0,0	%0,0	%0,0	%19,0
	Ön lisans	Sayısı	2	1	1	0	0	4
		Eğitim içinde %	%50,0	%25,0	%25,0	%0,0	%0,0	%100,0
		Konaklama masrafları içinde %	%2,0	%3,0	%25,0	%0,0	%0,0	%2,8
		Toplamda %	%1,4	%0,7	%0,7	%0,0	%0,0	%2,8
	Lisans	Sayısı	61	17	2	0	3	83
		Eğitim içinde %	%73,5	%20,5	%2,4	%0,0	%3,6	%100,0
		Konaklama masrafları içinde %	%59,8	%51,5	%50,0	%0,0	%100,0	%58,5
		Toplamda %	%43,0	%12,0	%1,4	%0,0	%2,1	%58,5
Lisansüstü	Sayısı	10	11	1	0	0	22	
	Eğitim içinde %	%45,5	%50,0	%4,5	%0,0	%0,0	%100,0	
	Konaklama masrafları içinde %	%9,8	%33,3	%25,0	%0,0	%0,0	%15,5	
	Toplamda %	%7,0	%7,7	%0,7	%0,0	%0,0	%15,5	
Toplam	Sayısı	102	33	4	0	3	142	
	İkamet yeri içinde %	%71,8	%23,2	%2,8	%0,0	%2,1	%100,0	
	Konaklama masrafları içinde %	%100,0	%100,0	%100,0	%0,0	%100,0	%100,0	
	Toplamda %	%71,8	%23,2	%2,8	%0,0	%2,1	%100,0	

Tablo 9. İş durumu ve konaklama masrafları çapraz tablosu.

		Konaklama Masrafları					Toplam	
		250 TL ve altı	251-500 TL arası	501-750 TL arası	751-1.000 TL arası	1.000 TL ve üzeri		
İş Durumu	Özel Sektör	Sayısı	56	26	3	0	3	88
		İş durumu içinde %	%63,6	%29,5	%3,4	%0,0	%3,5	%100,0
		Konaklama masrafları içinde %	%54,9	%78,8	%75,0	%0,0	%100,0	%62,0
		Toplamda %	%39,4	%18,3	%2,1	%0,0	%2,1	%62,0
	Kamu Sektörü	Sayısı	25	6	1	0	0	32
		İş durumu içinde %	%78,1	%18,8	%3,1	%0,0	%0,0	%100,0
		Konaklama masrafları içinde %	%24,5	%18,2	%25,0	%0,0	%0,0	%22,5
		Toplamda %	%17,6	%4,2	%0,7	%0,0	%0,0	%22,5
	Çalışmıyor	Sayısı	21	1	0	0	0	22
		İş durumu içinde %	%95,5	%4,5	%0,0	%0,0	%0,0	%100,0
		Konaklama masrafları içinde %	%20,6	%3,0	%0,0	%0,0	%0,0	%15,5
		Toplamda %	%14,8	%0,7	%0,0	%0,0	%0,0	%15,5
	Toplam	Sayısı	102	33	4	0	3	142
		İş durumu içinde %	%71,8	%23,2	%2,8	%0,0	%2,1	%100,0
		Konaklama masrafları içinde %	%100,0	%100,0	%100,0	%0,0	%100,0	%100,0
		Toplamda %	%71,8	%23,2	%2,8	%0,0	%2,1	%100,0

Konaklama yapan ziyaretçilerin konaklama hizmet yeri olarak en fazla tercih ettikleri yer Abant Yolu üzeridir (Tablo 10). Günlük konaklama ücretinin dağılımına bakıldığında ise, Bolu içinde konaklama

ihtiyaçlarını karşılayan ziyaretçilerin günlük konaklama bedelleri “0-500 TL” arasında yer alırken, en fazla gecelik ücretin Abant Yolu üzerindeki konaklama tesislerine ödendiği anlaşılmaktadır.

Tablo 10. Konaklama hizmet yeri ve konaklama masrafları çapraz tablosu.

		Konaklama Masrafları					Toplam TL	
		250 TL ve altı	251-500 TL arası	501-750 TL arası	751-1.000 TL arası	1.000 TL ve üzeri		
Konaklama Hizmet Yeri	Abant içi	Sayısı	30	13	2	0	1	46
		Konaklama yeri içinde %	%65,2	%28,3	%4,3	%0,0	%2,2	%100,0
		Konaklama masrafları içinde %	%29,4	%39,4	%50,0	%0,0	%33,3	%32,4
		Toplamda %	%21,1	%9,2	%1,4	%0,0	%0,7	%32,4
	Abant Yolu üzeri	Sayısı	35	17	2	0	2	56
		Konaklama yeri içinde %	%62,5	%30,4	%3,6	%0,0	%3,6	%100,0
		Konaklama masrafları içinde %	%34,3	%51,5	%50,0	%0,0	%66,7	%39,4
		Toplamda %	%24,6	%12,0	%1,4	%0,0	%1,4	%39,4
	Bolu içi	Sayısı	37	3	0	0	0	40
		Konaklama yeri içinde %	%92,5	%7,5	%0,0	%0,0	%0,0	%100,0
		Konaklama masrafları içinde %	%36,3	%9,1	%0,0	%0,0	%0,0	%28,2
		Toplamda %	%26,1	%2,1	%0,0	%0,0	%0,0	%28,2
Toplam	Sayısı	102	33	4	0	3	142	
	Konaklama yeri içinde %	%71,8	%23,2	%2,8	%0,0	%2,1	%100,0	
	Konaklama masrafları içinde %	%100,0	%100,0	%100,0	%0,0	%100,0	%100,0	
	Toplamda %	%71,8	%23,2	%2,8	%0,0	%2,1	%100,0	

Çalışma kapsamında, ziyaretçilerin bir diğer harcama kalemi olarak değerlendirilen “yeme-içme masrafları” ile demografik özellikleri arasında çapraz tablolar yapılmıştır. Tablo 11’de kadın ziyaretçilerin %83,8’inin, erkek ziyaretçilerin ise %78,1’inin “200 TL ve altı” masraf kaleminde yer aldığı görülmektedir.

Tablo 11. Cinsiyet ve yeme-içme masrafları çapraz tablosu.

		Yeme-İçme Masrafları					Toplam TL ve üzeri		
		200 TL ve altı	201-400 TL arası	401-600 TL arası	601-800 TL arası	801-1.000 TL arası			
Cinsiyet	Kadın	Sayısı	134	25	0	0	0	1	160
		Cinsiyet içinde %	%83,8	%15,6	%0,0	%0,0	%0,0	%0,6	%100,0
		Yeme-İçme masrafları içinde %	%43,4	%37,9	%0,0	%0,0	%0,0	%50,0	%41,7
		Toplamda %	%34,9	%6,5	%0,0	%0,0	%0,0	%0,3	%41,7
	Erkek	Sayısı	175	41	6	1	0	1	224
		Cinsiyet içinde %	%78,1	%18,3	%2,7	%0,4	%0,0	%0,4	%100,0
		Yeme-İçme masrafları içinde %	%56,6	%62,1	%100,0	%100,0	%0,0	%50,0	%58,3
		Toplamda %	%45,6	%10,7	%1,6	%0,3	%0,0	%0,3	%58,3
	Toplam	Sayısı	309	66	6	1	0	2	384
		Cinsiyet içinde %	%80,5	%17,2	%1,6	%0,3	%0,0	%0,5	%100,0
		Yeme-İçme masrafları içinde %	%100,0	%100,0	%100,0	%100,0	%0,0	%100,0	%100,0
		Toplamda %	%80,5	%17,2	%1,6	%0,3	%0,0	%0,5	%100,0

Kadın ziyaretçilerin “200 TL ve altı” ile “201-400 TL” masraf grubunda yoğunlaştığı görülürken, erkek ziyaretçilerin buna nazaran diğer masraf gruplarında da dağılım gösterdiği anlaşılmaktadır (Tablo 11).

Ziyaretçilerin hafta içi ve hafta sonu geliş tarihlerine göre yaptıkları yeme-içme masraflarının dağılımına bakıldığında, hafta sonu gelen ziyaretçilerin %80,5’i, hafta içi gelen ziyaretçilerin ise %80,4’ü “200 TL

ve altı” yeme-içme masrafları grubunda yoğunlaşmaktadır (Tablo 12). Genel olarak hafta içi gelen ziyaretçilerin hafta sonu gelen ziyaretçilere göre yeme-içme masrafları için 400 TL üzerinde harcama yapma eğilimlerinin yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 12. Geliş tarihi ve yeme-içme masrafları çapraz tablosu.

		Yeme-İçme Masrafları						Toplam	
		200 TL ve altı	201-400 TL arası	401-600 TL arası	601-800 TL arası	801-1.000 TL arası	1.001 TL ve üzeri		
Geliş Tarihi	Sayısı	153	36	1	0	0	0	190	
	Hafta sonu	Geliş tarihi içinde %	%80,5	%18,9	%0,5	%0,0	%0,0	%0,0	%100,0
		Yeme-içme masrafları içinde %	%49,5	%54,5	%16,7	%0,0	%0,0	%0,0	%49,5
		Toplamda %	%39,8	%9,4	%0,3	%0,0	%0,0	%0,0	%49,5
	Hafta içi	Sayısı	156	30	5	1	0	2	194
		Geliş tarihi içinde %	%80,4	%15,5	%2,6	%0,5	%0,0	%1,0	%100,0
	Yeme-içme masrafları içinde %	%50,5	%45,5	%83,3	%100,0	%0,0	%100,0	%50,5	
	Toplamda %	%40,6	%7,8	%1,3	%0,3	%0,0	%0,5	%55,5	
Toplam	Sayısı	309	66	6	1	0	2	384	
	Geliş tarihi içinde %	%80,5	%17,2	%1,6	%0,3	%0,0	%0,5	%100,0	
	Yeme-içme masrafları içinde %	%100,0	%100,0	%100,0	%100,0	%0,0	%100,0	%100,0	
	Toplamda %	%80,5	%17,2	%1,6	%0,3	%0,0	%0,5	%100,0	

İkamet yerlerine göre ziyaretçilerin yeme-içme masraflarını gösteren Tablo 13’e göre, Bolu içinden gelen ziyaretçilerin en fazla “201-400 TL arası” yeme-içme masraf kaleminde harcama yaptıkları, Ankara ilinden gelen ziyaretçilerin ise İstanbul’dan gelenlere göre daha fazla harcama yapma eğiliminde oldukları “1.000 TL ve üzeri” yeme-içme masraf kalemindeki %2’lik oranları ile anlaşılmaktadır.

Tablo 13. İkamet yeri ile yeme-içme masrafları çapraz tablosu.

		Yeme-İçme Masrafları						Toplam	
		200 TL ve altı	201-400 TL arası	401-600 TL arası	601-800 TL arası	801-1.000 TL arası	1.001 TL ve üzeri		
İkamet Yeri	Bolu içi	Sayısı	22	2	0	0	0	0	190
		İkamet yeri içinde %	%91,7	%8,3	%0,0	%0,0	%0,0	%0,0	%100,0
		Yeme-içme masrafları içinde %	%7,1	%3,0	%0,0	%0,0	%0,0	%0,0	%49,5
		Toplamda %	%5,7	%0,5	%0,0	%0,0	%0,0	%0,0	%49,5
Çevre iller		Sayısı	74	17	0	0	0	0	91
		İkamet yeri içinde %	%81,3	%18,7	%0,0	%0,0	%0,0	%0,0	%100,0
		Yeme-içme masrafları içinde %	%23,9	%25,8	%0,0	%0,0	%0,0	%0,0	%23,7
		Toplamda %	%19,3	%4,4	%0,0	%0,0	%0,0	%0,0	%23,7
İkamet Yeri	Ankara	Sayısı	80	18	0	0	0	2	100
		İkamet yeri içinde %	%80,0	%18,0	%0,0	%0,0	%0,0	%2,0	%100,0
		Yeme-içme masrafları içinde %	%25,9	%27,3	%0,0	%0,0	%0,0	%100,0	%26,0
		Toplamda %	%20,8	%4,7	%0,0	%0,0	%0,0	%0,5	%26,0
İstanbul		Sayısı	71	16	4	1	0	0	92
		İkamet yeri içinde %	%77,2	%17,4	%4,3	%1,1	%0,0	%0,0	%100,0
		Yeme-içme masrafları içinde %	%23,0	%24,2	%66,7	%100,0	%0,0	%0,0	%24,0
		Toplamda %	%18,5	%4,2	%1,0	%0,3	%0,0	%0,0	%24,0
Diğer		Sayısı	62	13	2	0	0	0	77
		İkamet yeri içinde %	%80,5	%16,9	%2,6	%0,0	%0,0	%0,0	%100,0
		Yeme-içme masrafları içinde %	%20,1	%19,7	%33,3	%0,0	%0,0	%0,0	%20,1
		Toplamda %	%16,1	%3,4	%0,5	%0,0	%0,0	%0,0	%20,1
Toplam		Sayısı	309	66	6	1	0	2	384
		İkamet yeri içinde %	%80,5	%17,2	%1,6	%0,3	%0,0	%0,5	%100,0
		Yeme-içme masrafları içinde %	%100,0	%100,0	%100,0	%100,0	%0,0	%100,0	%100,0
		Toplamda %	%80,5	%17,2	%1,6	%0,3	%0,0	%0,5	%100,0

Çalışma alanı içerisinde ziyaretçilerin harcama yaptıkları bir diğer kalem ise, yöre halkı tarafından sunulan aktivitelerdir (ürün ve hizmetler). Bu kapsamda, ziyaretçiler tarafından yöresel ürün, bisiklet,

kayak, at/fayton binme ve kampçılık aktivitelerine yapılan toplam tutar ile ziyaretçilerin demografik özellikleri arasında çapraz tablolar yapılmıştır.

Tablo 14'e göre, en düşük aktivite harcama sınıfı olan "50 TL ve altı" içerisinde %51,8'lik oran ile hafta içi gelen ziyaretçiler öne çıkmaktadır. Bunun yanında, diğer harcama sınıflarından "51-100 TL arası" içerisinde eşit oranlar yer alırken, en yüksek aktivite masraf sınıfı olan "101 TL ve üzeri" içerisinde %59,4 ile hafta sonu gelen ziyaretçilerin ağırlıkta olduğu görülmektedir.

Tablo 14. Geliş tarihleri ile aktivite masrafları çapraz tablosu.

		Aktivite Masrafları			Toplam	
		50 TL ve altı	51-100 TL arası	101 TL ve üzeri		
Geliş Tarihi	Hafta sonu	Sayısı	131	40	19	190
		Geliş tarihi içinde %	%68,9	%21,1	%10,0	%100,0
		Aktivite masrafları içinde %	%48,2	%50,0	%59,4	%49,5
	Hafta içi	Toplamda %	%34,1	%10,4	%4,9	%49,5
		Sayısı	141	40	13	194
		Geliş tarihi içinde %	%72,7	%20,6	%6,7	%100,0
Toplam	Aktivite masrafları içinde %	%51,8	%50,0	%40,6	%50,5	
	Toplamda %	%36,7	%10,4	%3,4	%50,5	
	Sayısı	272	80	32	384	
	Geliş tarihi içinde %	%70,8	%20,8	%8,3	%100,0	
Toplam	Aktivite masrafları içinde %	%100,0	%100,0	%100,0	%100,0	
	Toplamda %	%70,8	%20,8	%8,3	%100,0	

Ziyaretçilerin ikamet yerlerine göre aktivite harcamalarına bakıldığında, "101 TL ve üzeri" aktivite masraf sınıfında %43,8'lik oran ile en fazla İstanbul'dan gelen ziyaretçiler yer almaktadır (Tablo 15).

Tablo 15. İkamet yeri ile aktivite masrafları çapraz tablosu.

		Aktivite Masrafları			Toplam
		50 TL ve altı	51-100 TL arası	101 TL ve üzeri	
Bolu içi	Sayısı	20	4	0	24
	İkamet yeri içinde %	%83,3	%16,7	%0,0	%100,0
	Aktivite masrafları içinde %	%7,4	%5,0	%0,0	%6,3
	Toplamda %	%5,2	%1,0	%0,0	%6,3
Çevre iller	Sayısı	81	8	2	91
	İkamet yeri içinde %	%89,0	%8,8	%2,2	%100,0
	Aktivite masrafları içinde %	%29,8	%10,0	%6,3	%23,7
	Toplamda %	%21,1	%2,1	%0,5	%23,7
İkamet Yeri	Sayısı	63	30	7	100
	İkamet yeri içinde %	%63,0	%30,0	%7,0	%100,0
	Aktivite masrafları içinde %	%23,2	%37,5	%21,9	%26,0
	Toplamda %	%16,4	%7,8	%1,8	%26,0
İstanbul	Sayısı	56	22	14	92
	İkamet yeri içinde %	%60,9	%23,9	%15,2	%100,0
	Aktivite masrafları içinde %	%20,6	%27,5	%43,8	%24,0
	Toplamda %	%14,6	%5,7	%3,6	%24,0
Diğer	Sayısı	52	16	9	77
	İkamet yeri içinde %	%67,5	%20,8	%11,7	%100,0
	Aktivite masrafları içinde %	%19,1	%20,0	%28,1	%20,1
	Toplamda %	%13,5	%4,2	%2,3	%20,1
Toplam	Sayısı	272	80	32	384
	İkamet yeri içinde %	%70,8	%8,3	%8,3	%100,0
	Aktivite masrafları içinde %	%100,0	%100,0	%100,0	%100,0
	Toplamda %	%70,8	%8,3	%8,3	%100,0

İkamet yeri Ankara olan ziyaretçilerin ise, “51-100 TL arası” masraf sınıfında %37,5 ile en fazla harcama yapan ziyaretçiler olduğu ve son olarak “50 TL ve altı” harcama sınıfında da %29,8 ile çevre illerde ikamet eden ziyaretçilerin çoğunlukta olduğu Tablo 15’te gösterilmektedir.

Eğitim durumu ilkökul düzeyinde olan ziyaretçilerin hepsinin aktivitelere yönelik yaptıkları harcamaların “50 TL ve altı” olduğu Tablo 16’dan anlaşılmaktadır. Lisans eğitim düzeyindeki ziyaretçiler, en fazla aktivite harcama sınıfı olarak değerlendirilen “101 TL ve üzeri” grupta %43,8’lik oran ile en çok paya sahiptir.

Tablo 16. Eğitim durumu ile aktivite masrafları çapraz tablosu.

		Aktivite Masrafları			Toplam	
		50 TL ve altı	51-100 TL arası	101 TL ve üzeri		
Eğitim Durumu	İlkokul	Sayısı	19	0	0	9
		Eğitim içinde %	%100,0	%0,0	%0,0	%100,0
		Aktivite masrafları içinde %	%7,0	%0,0	%0,0	%4,9
		Toplamda %	%4,9	%0,0	%0,0	%4,9
	Ortaokul	Sayısı	10	1	1	12
		Eğitim içinde %	%83,3	%8,3	%8,3	%100,0
		Aktivite masrafları içinde %	%3,7	%1,3	%3,1	%3,1
		Toplamda %	%2,6	%0,3	%0,3	%3,1
	Lise	Sayısı	81	20	9	110
		Eğitim içinde %	%73,6	%18,2	%8,2	%100,0
		Aktivite masrafları içinde %	%29,8	%25,0	%28,1	%28,6
		Toplamda %	%21,1	%5,2	%2,3	%28,6
	Ön lisans	Sayısı	13	2	1	16
		Eğitim içinde %	%81,3	%12,5	%6,3	%100,0
		Aktivite masrafları içinde %	%4,8	%2,5	%3,1	%4,2
		Toplamda %	%3,4	%0,5	%0,3	%4,2
	Lisans	Sayısı	126	47	14	187
		Eğitim içinde %	%67,4	%25,1	%7,5	%100,0
		Aktivite masrafları içinde %	%46,3	%58,8	%43,8	%48,7
		Toplamda %	%32,8	%12,2	%3,6	%48,7
	Lisansüstü	Sayısı	23	10	7	40
		Eğitim içinde %	%57,5	%25,0	%17,5	%100,0
		Aktivite masrafları içinde %	%8,5	%12,5	%21,9	%10,4
		Toplamda %	%6,0	%2,6	%1,8	%10,4
Toplam	Sayısı	272	80	4	384	
	Eğitim içinde %	%70,8	%20,8	%8,3	%100,0	
	Aktivite masrafları içinde %	%100,0	%100,0	%100,0	%100,0	
	Toplamda %	%70,8	%20,8	%8,3	%100,0	

Hanehalkı toplam geliri “5.000 TL ve altı” ile “5.001-10.000 TL arası” olan ziyaretçilerin oranının %88,8 ile çoğunlukta olduğu görülmekle beraber, aktivitelere yönelik harcamalarının “50 TL ve altı” masraf sınıfında yoğunlaştığı (sırasıyla %84,8 ve %63,5) Tablo 17’de görülmektedir.

Ayrıca, hanehalkı toplam geliri “10.001-15.000 TL arası” ile “15.001-20.000 TL arası” olan ziyaretçilerin aktivite masraf sınıflarında yaptıkları harcamalar diğer hanehalkı toplam geliri ziyaretçilere göre daha homojen bir dağılım gösterirken, hanehalkı toplam geliri “20.001 TL ve üzeri” olan 3 ziyaretçiden 2’sinin en yüksek aktivite masraf sınıfı olan “101 TL ve üzeri” içerisinde harcama yaptığı Tablo 17’den anlaşılmaktadır.

Tablo 17. Hanehalkı toplam geliri ile aktivite masrafları çapraz tablosu.

		Aktivite Masrafları			Toplam	
		50 TL ve altı	51-100 TL arası	101 TL ve üzeri		
Hanehalkı Toplam Geliri	5.000 TL ve altı	Sayısı	145	20	6	171
		HHTG içinde %	%84,8	%11,7	%3,5	%100,0
		Aktivite masrafları içinde %	%53,3	%25,0	%18,8	%44,5
		Toplamda %	%37,8	%5,2	%1,6	%44,5
	5.001-10.000 TL arası	Sayısı	108	47	15	170
		HHTG içinde %	%63,5	%27,6	%8,8	%100,0
		Aktivite masrafları içinde %	%39,7	%58,8	%46,9	%44,3
	10.001-15.000 TL arası	Sayısı	16	11	3	30
		HHTG içinde %	%53,3	%36,7	%10,0	%100,0
		Aktivite masrafları içinde %	%5,9	%13,8	%9,4	%7,8
	15.001-20.000 TL arası	Sayısı	2	2	6	10
		HHTG içinde %	%20,0	%20,0	%6,0	%100,0
		Aktivite masrafları içinde %	%0,7	%2,5	%18,8	%2,6
	20.001 ve üzeri	Sayısı	1	0	2	3
		HHTG içinde %	%33,3	%0,0	%66,7	%100,0
		Aktivite masrafları içinde %	%0,4	%0,0	%6,3	%0,8
Toplam	Sayısı	272	80	32	384	
	HHTG içinde %	%70,8	%20,8	%8,3	%100,0	
	Aktivite masrafları içinde %	%100,0	%100,0	%100,0	%100,0	
	Toplamda %	%70,8	%20,8	%8,3	%100,0	

Tablo 18. Konaklama gün sayısı ve aktivite masrafları çapraz tablosu.

		Aktivite Masrafları			Toplam	
		50 TL ve altı	51-100 TL arası	101 TL ve üzeri		
Günübirlik	Sayısı	194	39	10	243	
	Konaklama gün sayısı içinde %	%79,8	%16,0	%4,1	%100,0	
	Aktivite masrafları içinde %	%71,3	%48,8	%31,3	%63,3	
	Toplamda %	%50,5	%10,2	%2,6	%63,3	
Konaklama Gün Sayısı	1 gece	Sayısı	44	22	12	78
		Konaklama gün sayısı içinde %	%56,4	%28,2	%15,4	%100,0
		Aktivite masrafları içinde %	%16,2	%27,5	%37,5	%20,3
	2 gece	Sayısı	27	14	6	47
Konaklama gün sayısı içinde %		%57,4	%29,8	%12,8	%100,0	
Aktivite masrafları içinde %		%9,9	%17,5	%18,8	%12,2	
2 gecedan fazla	Sayısı	7	5	4	16	
	Konaklama gün sayısı içinde %	%43,8	%31,3	%25,0	%100,0	
	Aktivite masrafları içinde %	%2,6	%6,3	%12,5	%4,2	
Toplam	Sayısı	272	80	32	384	
	Konaklama gün sayısı içinde %	%70,8	%20,8	%8,3	%100,0	
	Aktivite masrafları içinde %	%100,0	%100,0	%100,0	%100,0	
	Toplamda %	%70,8	%20,8	%8,3	%100,0	

⁵ HHTG: Hanehalkı toplam geliri.

Tablo 18'e göre, çalışma alanına gününbirlik gelen ziyaretçilerin aktivitelere yönelik yaptıkları harcamalara bakıldığında %79,8'lik oran ile "50 TL ve altı" aktivite masraf sınıfı içerisinde yoğunluk göstermektedir. "101 TL ve üzeri" masraf sınıfında en fazla harcama yapma eğiliminde olan ziyaretçilere bakıldığında ise, %25 ile 2 gecedan fazla konaklama gün sayısını tercih eden ziyaretçiler ilk sırada yer almaktadır.

Ziyaretçiler tarafından yapılan toplam masrafın, masraf kalemleri bazında miktarı ve oranları Tablo 19'da gösterilmiştir. Buna göre; toplamda en fazla harcama yapan ziyaretçiler, %40 ile orta-düşük masraf sınıfında harcama yapanlardır. Söz konusu harcama miktarı 61.401,5 TL olup 87 ziyaretçi tarafından yapılan toplam harcama miktarını oluşturmaktadır. Düşük masraf sınıfındaki masraf kalemlerinin dağılımına bakıldığında %61,3 ile yeme-içme en fazla harcama (29.751 TL) yapılan masraf kalemi olarak öne çıkmaktadır. Orta-düşük masraf sınıfındaki masraf kalemlerinin dağılımına bakıldığında ise, %38,5'lik oran ile ulaşım masraf kalemi en fazla harcama (23.665 TL) yapılan grup olarak öne çıkmaktadır. Orta-yüksek masraf sınıfındaki masraf kalemlerinin dağılımına bakıldığında %49,2'lik oran ile konaklama masraf kalemi en fazla harcama (11.568 TL) yapılan grup olarak öne çıkmaktadır. Yüksek masraf sınıfındaki masraf kalemlerinin dağılımına bakıldığında ise, %40,8'lik oran ile konaklama masraf kalemi en fazla harcama (8.040 TL) yapılan grup olarak öne çıkmaktadır. Düşük masraf sınıfını oluşturan 269 ziyaretçiye ilişkin ortalamanın ziyaretçi başı ortalama harcama miktarı (48.628,5/269=181 TL) açısından en düşük seviye olduğu anlaşılmaktadır. Yüksek masraf sınıfında yer alan ziyaretçiler toplam masraflar içerisinde en düşük orana (%12,9) sahip olmakla birlikte ziyaretçi başı ortalama harcama miktarı (19.787,5/8=2.473) açısından ilk sırada yer almaktadır.

Tablo 19. Toplam masraf ile harcama kalemleri çapraz tablosu.

		Masraf Kalemleri				Toplam
		Ulaşım	Konaklama	Yeme-içme	Aktivite	
Toplam Masraf Sınıfları	Masraf (TL)	7.248	3.950	29.751	7.679,5	48.628,5
	Düşük Masraf (500 TL ve altı)					
	Toplam masraf sınıfı içinde %	%14,9	%8,0	%61,3	%15,8	%100,0
	Masraf kalemleri içinde %	%17,5	%9,5	%54,6	%49,6	%31,8
	Toplamda %	%4,7	%2,6	%19,5	%5,0	%31,8
	Ziyaretçi Sayısı					269
	Orta Düşük Masraf (501-1000 TL arası)					
	Masraf (TL)	23.665	18.485	13.675	5.576,5	61.401,5
	Toplam masraf sınıfı içinde %	%38,5	%30,1	%22,3	%9,1	%100,0
	Masraf kalemleri içinde %	%57,3	%43,9	%25,1	%36,0	%40,0
	Toplamda %	%15,4	%12,0	%8,9	%3,7	%40,0
	Ziyaretçi Sayısı					87
	Orta Yüksek Masraf (1001-1500 TL arası)					
	Masraf (TL)	6.170	11.568	4.315	1.449,5	23.502,5
	Toplam masraf sınıfı içinde %	%26,2	%49,2	%18,4	%6,2	%100,0
	Masraf kalemleri içinde %	%14,9	%27,5	%7,9	%9,5	%15,3
	Toplamda %	%4,0	%7,5	%2,8	%1,0	%15,3
	Ziyaretçi Sayısı					20
	Yüksek Masraf (1500 TL ve üzeri)					
	Masraf (TL)	4.285	8.040	6.700	762,5	19.787,5
Toplam masraf sınıfı içinde %	%21,6	%40,8	%33,8	%3,8	%100,0	
Masraf kalemleri içinde %	%10,3	%19,1	%12,4	%4,9	%12,9	
Toplamda %	%2,8	%5,2	%4,4	%0,5	%12,9	
Ziyaretçi Sayısı					8	
Toplam						
Masraf (TL)	41.368	42.043	54.441	15.468	153.320	
Toplam masraf sınıfı içinde %	%26,9	%27,4	%35,5	%10,1	%100,0	
Masraf kalemleri içinde %	%100,0	%100,0	%100,0	%100,0	%100,0	
Toplamda %	%26,9	%27,4	%35,5	%10,2	%100,0	
Ziyaretçi Sayısı					384	

TARTIŞMA ve SONUÇ

AGTP'ye gelen ziyaretçilerin %58'inin erkek olduğu görülmektedir. Korunan alanı ziyaret eden bireylerin yaş dağılımlarına bakıldığında 31-40 yaş arası ziyaretçiler %34 ile en yüksek orana sahiptirler. İkinci en yüksek oranı ise %30'luk oran ile 21-30 yaş arası ziyaretçiler oluşturmaktadır. Sayın ve Karadağ (2016) tarafından yapılan çalışmada da Abant Gölü Tabiat Parkı ziyaretçilerinin çoğunlukla (%53,5) erkek bireylerden oluştuğu, yaş dağılımlarının ise en fazla (%31,25 ile) 26-36 yaş aralığında yoğunluk gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Ziyaretçilerinin eğitim durumlarının çoğunlukla (%59) lisans ve lisansüstü düzeyinde olduğu görülmüştür. Bu sonuç, Sayın ve Karadağ (2016) tarafından gerçekleştirilen çalışmanın sonuçlarıyla da benzerlik göstermektedir. Söz konusu çalışmada ziyaretçilerin eğitim düzeylerinin %56,6'sının ön lisans, lisans ve lisansüstü düzeyde olduğu görülmektedir. Bu durum, doğal kaynak değerleri bakımından seçilmiş alanlara gelen ziyaretçilerin genç ve orta yaş grubu içerisinde, eğitilmiş, farkındalık sahibi ziyaretçiler oldukları düşüncesini desteklemektedir. Çetinkaya ve ark. (2018) tarafından yerel halkın milli park ziyaret nedenlerinin belirlendiği çalışmada, milli parklara gelen ziyaretçilerin eğitim durumlarına yönelik elde edilen oranlar da bu sonucu desteklemektedir. Martinis ve ark. (2019)'a göre de ziyaretçilerin eğitim seviyesinin yüksek olması, çevresel eğitim ve farkındalık ile doğrudan ilişkili olup, korunan alan ve peyzaja sahip gezilecek yerleri seçen bu ziyaretçilerin rekreasyonel faaliyet tercihlerinde de rol oynamaktadır. Ziyaretçilerin eğitim durumları ile ilgili yapılan analizler sonucunda, eğitim durumu ile yeme-içme temin yeri toplam tutarı ile konaklama türü ve konaklamaya harcanan ücret arasında ilişki olduğu görülmüştür. Buna göre, eğitim durumu yüksek ziyaretçilerin konaklama türü olarak otel ve bungalov türlerini ağırlıklı olarak tercih ettikleri ve dolayısıyla yüksek konaklama ücreti ödedikleri ve yöre halkına daha fazla gelir bıraktıkları gözlemlenmiştir.

Ziyaretçilerin ikamet yerleri incelendiğinde, büyük çoğunluğunun (%94) Bolu ili dışından geldiği, özellikle Ankara ilinden gelen ziyaretçilerin diğer illerin oranına göre daha fazla olduğu görülmüştür. Bu sonuç, Ankara ilinde bulunan korunan alan sayısının azlığı ve Kızılcahamam Milli Parkı'nın Ankara'ya uzaklığı ile açıklanabilmektedir. Ayrıca, AGTP'nin Ankara-İstanbul Otoyolu üzerinde yer alması, Ankara ve İstanbul ilinden gelen ziyaretçilerin oranlarının yüksek olması sonucunu desteklemektedir. Sakip ve ark. (2015) ile Stemberk ve ark. (2018) tarafından yapılan çalışmalarda da korunan alanlara ulaşım kolaylığının, ziyaretçi sayısına katkıda bulunan faktörler içerisinde yer aldığı ifade edilmiştir. Cheung ve Jim (2014) yaptıkları çalışmada, bir alanın kaynak değerlerinin yanı sıra şehirden uzaklık ve erişilebilirlik gibi özelliklerinin doğal kaynakları talep eden turistlerin tercihlerini etkileyebileceğini vurgulamıştır.

Ziyaretçilerin çoğunluğunun eğitim durumunun yüksek olduğu (%49 lisans ve %10 lisansüstü) ve ziyaretçilerin ikamet yerlerine bakıldığında ağırlıklı olarak büyük şehirlerden (Ankara ve İstanbul) geldikleri anlaşılmıştır. Bu durum, gelen ziyaretçilerin çoğunlukla rekreasyonel faaliyetlerde bulunma, doğa özlemine giderme, sosyalleşme ve büyük şehirlerin stresli yaşamından uzaklaşma gibi amaçlarıyla açıklanmaktadır. Ziyaretçiler tarafından araştırma sırasında iletilen şikâyet ve önerilerde, korunan alan ziyaretçilerinin yoğun olması nedeniyle aranılan huzurun bulunamadığı ilgili kitle tarafından dile getirilmiştir. Tüm bu sonuçlara paralel olarak, Anson ve ark. (2018) tarafından ziyaretçilerin eğitim seviyesi yükseldikçe, ziyaret amaçlarının daha ziyade rahatlatma, yalnız kalma ve bilgi arayışı olduğu ifade edilmiştir.

Ziyaretçilerin iş durumlarına bakıldığında, en çok özel sektör çalışanlarının (%55) korunan alanı tercih ettiği görülmektedir. Yapılan analizlerde özel sektörde çalışanların hanehalkı toplam gelirlerinin kamu sektörü çalışanlarına göre daha yüksek olduğu bilgisine ulaşılmıştır. Ayrıca aktivitelere katılma oranının özel sektör çalışanlarında daha fazla olduğu dikkate alındığında, özel sektör çalışanlarının doğal

alanlardaki destinasyon noktaları ve faaliyetlerine eğilimli olduğu düşünülmektedir. Bunun nedeni, çalışma sonucunda elde edilen, Ankara ve İstanbul'dan gelen ziyaretçi sayısının yoğunluğuna paralel olarak bu illerde ikamet eden özel sektörde çalışan ziyaretçilerin aylık hanehalkı toplam gelirlerinin diğer iller ortalamasına göre daha yüksek olması ile açıklanabilmektedir. Stevens ve ark. (2014)'e göre, milli park ziyaretleri ve gerçekleştirilen faaliyetler ziyaretçilerin giriş ücretine, gelirene, alternatiflerin ücretine ve ikincil mal ve hizmetlerin maliyetine bağlıdır.

Ziyaretçilerin geliş sıklıkları incelendiğinde, en fazla orana (%33) alana ilk defa gelen ziyaretçiler sahiptir. Ardından ise gelişi bir yıldan fazla süre olan ziyaretçiler (%25) gelmektedir. İşletmelerle yapılan görüşmeler sırasında da işletme sahipleri, ziyaretçilerin en fazla iki gece konaklama yaptıklarını, daha sonrasında alandan ayrıldıklarını ve işletmeler, ziyaretçilerin konaklama sürelerini uzatmak için herhangi bir ek faaliyet geliştiremediklerini dile getirmişlerdir. Bu noktada, ziyaretçilerin geliş sıklığını artırmak ve konaklama sürelerini uzatmak için ziyaretçilerin memnuniyeti ve sunulan faaliyetlerin çeşitlendirilmesi ve erişilebilirliğinin artırılması gerekmektedir. AGTP konumu itibarıyla diğer korunan alanlara ve yaylalara yakın mesafede bulunmaktadır. Dolayısıyla, aktivitelerin çeşitlendirilmesi ve diğer korunan alanlarla bağlantılı programların düzenlenmesiyle ziyaretçilerin geliş sıklığını ve konaklama sürelerini arttıracığı düşünülmektedir. Avrupa Eko ve Agro Turizm Merkezi'nin yayımladığı korunan alanlarda sürdürülebilir turizmin geliştirilmesine yönelik kılavuzda, ziyaretçilerin memnuniyetinin ve aktivite çeşitliliğinin artırılmasıyla, ziyaretçi sayısında kayda değer bir artış olacağı öngörülmektedir (Galvin ve ark. 2012). Bunlara ek olarak, geliş sıklığı ile hanehalkı toplam geliri arasında bulunan ilişki, ülke genelinde GSMH'deki artışın korunan alanlara olan ziyaretçi talebinde de artış oluşturacağını göstermektedir.

Ziyaretçilerin konaklama durumları dikkate alındığında, gününbirlik ziyaretçi oranının yüksek olduğu görülmektedir. Konaklama yapan ziyaretçilerin en fazla konaklama türü olarak oteli ve AGTP'ye kıyasla daha çok Abant Yolu üzerindeki konaklama tesislerini tercih ettikleri anket sonuçlarından elde edilmiştir. Hanehalkı toplam geliri yüksek olan ziyaretçilerin AGTP sınırları içerisindeki otelleri, gelir durumu daha düşük olanların ise Abant Yolu üzerindeki alternatif konaklama türlerini tercih ettikleri görülmektedir. Aynı zamanda, otel ve bungalov tipi konaklama türlerinin ücretleri diğer konaklama türlerine göre daha fazladır. Dolayısıyla, Abant Yolu üzerinde yöre halkı tarafından yapılacak olan doğal yapıdaki konaklama türlerinin yöre halkına daha fazla gelir sağlayacağı tahmin edilmektedir. Kızılaslan ve Ünal (2013)'te, yöre halkının desteklenerek doğal yapıdaki konaklama türlerini işletmeleri sonucunda, korunan alan ziyaretçi sayısında ve yöre halkının istihdam oranında artış olacağı değerlendirilmiştir. Ayrıca, kadın ziyaretçilerin konaklama yeri olarak Bolu içerisindeki konaklama yerlerini erkeklere göre daha fazla tercih ettikleri görülmektedir. Bu sonuç, tur/organizasyon firmalarının konaklama yeri olarak Bolu il merkezini tercih etmelerinden ve turlar ile gelmeyi tercih eden ziyaretçilerin yoğunlukla kadın olmasından kaynaklanmaktadır.

Çalışma alanı kapsamında ziyaretçilerin yeme-içme eğilimlerine dikkat edildiğinde, gününbirlik ziyaretçi sayısının fazla olması ve AGTP içerisindeki yeme-içme alternatiflerinin az olmasından dolayı yiyecek ve içeceği dışarıdan getiren ziyaretçi sayısının oldukça fazla olduğu görülmektedir. Ziyaretteki kişi sayısının artması ve hanehalkı toplam gelirinin azalmasına paralel olarak AGTP dışından yeme-içme ihtiyacını karşılama oranı da artmaktadır. Bu durum, AGTP'deki yeme-içme olanaklarının yüksek maliyetli olduğunu, yeme-içme tesislerindeki alternatiflerin geliştirilmesi gerektiğini göstermektedir. Çalışma sırasında, AGTP içerisinde faaliyet gösteren yöresel ürün satış birimlerinin herhangi bir yeme-içme hizmeti vermelerinin yönetim tarafından yasaklandığı ifade edilmiştir. Belirli standartlar dâhilinde ve kontrollü bir şekilde yöre halkı tarafından yöresel ürünlerin ve yemeklerin sunulduğu yeme-içme hizmetinin verilmesi halinde, söz konusu yöre insanına ek gelir kaynağı oluşturmanın yanı sıra yerel halka iş fırsatları yaratan, onların gelir seviyesini arttıran ve sosyo-kültürel hayatlarına katkı sağlayan

turizmin bir alt türü olarak agro-turizme (Civelek ve ark. 2014) hizmet eden yeni bir faaliyet, korunan alan aktivitelerine dâhil olacaktır.

Ziyaretçilerin katılım gösterdikleri aktivite çeşitliliği, ikamet yerleri ile orantılıdır. İkamet yeri AGTP'den uzaklaştıkça konaklama süresi artmakta ve buna paralel olarak aktivitelere yönelik yaptıkları harcama miktarları da artış göstermektedir. Örneğin yeme-içme ihtiyaçları için en fazla harcamayı çevre illerden gelen günübirlik ziyaretçiler yapmakta; fakat bu harcamalarını çalışma alanı dışında gerçekleştirdikleri için yöre halkına herhangi bir gelir sağlamamaktadırlar. Buna karşın; konaklama yapan ziyaretçiler, çalışma alanında aktivitelere katılım sağlamak ve dolayısıyla yöre halkına gelir getirci faaliyetleri gerçekleştirmektedir. Buradan hareketle, ziyaretçilerin konaklama sürelerinin arttırılması halinde yöre halkının daha fazla gelir sağlayacağı öngörülmektedir.

Açıklama

Bu makalede, İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Orman Mühendisliği Anabilim Dalı Ormancılık Ekonomisi Programında hazırlanan "Abant Gölü Tabiat Parkında Ziyaretçi Harcamalarının Sosyoekonomik Analizi" başlıklı yüksek lisans tezinin veri seti kullanılmıştır.

KAYNAKLAR

Akyol, A., Akbulut, E. (2017). Korunan alanların planlanması ve etkin yönetiminde ziyaretçi özellikleri ve algılarının önemi: Kurşunlu Şelalesi Tabiat Parkı örneği. *Türkiye Ormancılık Dergisi*, 18(3), 197-206.

Alkan, H., Korkmaz, M. (2009). Korunan alanların yönetiminde yaşanan sosyo-Ekonomik odaklı sorunlara ilişkin bir değerlendirme. II. Ormancılıkta Sosyo-Ekonomik Sorunlar Kongresi, 19-21 Şubat 2009, s.13-22.

Anson, T. H., Alice, S.Y., Lewis, T.O., Karen, M.Y., Shuwen, L. (2018). Impacts of tourists' sociodemographic characteristics on the travel motivation and satisfaction: The case of protected areas in South China, *Sustainability*, 10(10), 1-21.

Atmış, E., Günşen, H. B., Yıldız, D. (2020). Tabiat parklarının korunan alan statülerinin değerlendirilmesi: Batı Karadeniz örneği. *Turkish Journal of Forestry*, 21(2), 148-158.

Aydın, İ. Z., Öztürk, A., Demirci, U. (2017). Ülkemizin korunan alanları için sürdürülebilir ekoturizm yönetimi ölçüt ve göstergelerinin belirlenmesi, *Turizm ve Araştırma Dergisi*, 6 (5), 73-94.

Aytekin, A., Çorbacı, O. L. (2008). Value benefit analysis software and its application in Bolu-Lake Abant Natural Park. *Sensors*, 8(9), 5745-5758.

Balmford, A., Green, J., Anderson, M., Beresford, J. (2015). Walk on the wild side: estimating the global magnitude of visit to protected areas, *Plos biology*, 13(2), 1-6.

Cheung, L.T.O. and Jim, C.Y. (2014). Expectations and willingness-to-pay for ecotourism services in Hong Kong's conservation areas, *International Journal of Sustainable Development & World Ecology*, 21 (2), 149-159.

Civelek, M., Dalgın, T., Çeken, H. (2014). Agro-turizm ve kırsal kalkınma ilişkisi: Muğla yöresindeki agro-turizm alanlarında bir araştırma. *Turizm Akademik Dergisi*, 1(1), 15-28.

Çakır, G., Müderrisoğlu, H., Kaya, L. G. (2016). Assessing the effects of long-term recreational activities on landscape changes in Abant Natural Park, Turkey. *Journal of Forestry Research*, 27(2), 453-461.

Çetinkaya, G., Yıldız, M. ve Özçelik, M.A. (2018). Yerel halkın milli park ziyaret nedenlerinin belirlenmesi: Antalya İli örneği, *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 32(10), 135-143.

Darcy, R. and Richard C. R. (1995). *A Guide to Quantitative History*, Westport: Praeger.

Galvin, L., Jakovela, A., Jong, H., Kusters, N., Partington, R., Ziemele, A. (2012) *Practical, Profitable and Protected: A Starter Guide to Developing Sustainable Tourism in Protected Areas*, Microdot, Latvia.

IUCN, World Parks Congress, (2014). Sydney, URL: <https://www.iucn.org/theme/protected-areas/about>, [Ziyaret tarihi: 7 Kasım 2021].

- Kalaycı, Ş. (2008). SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri, Asil Yayınevi, Ankara, ISBN: 9799759091148.
- Karadağ, A. A., Sayın, Ş. (2016). Demografik farklılıkların rekreasyonel beklentilere etkisinin değerlendirilmesi: Abant Tabiat Parkı (Bolu, Türkiye). In 3rd International Symposium on Environment and Morality (pp. 22-25).
- Kızılaslan, N. ve Tayfur, Ü. (2013). Manisa Spil Dağı Milli Parkı kırsal turizm potansiyelinin belirlenmesi, Gaziosmanpaşa Bilimsel Araştırma Dergisi, 7(2), 10-29.
- Kurdoğlu, O., Akbulut, S. (2015). Türkiye’de acil ve öncelikle korunması gereken bir alan: Kamilet ve Durguna Vadileri (Arhavi) ve koruma gerekçeleri. Kastamonu University Journal of Forestry Faculty, 15(2), 279-296.
- Kuvan, Y. (1999). Korunan alan yönetiminin genel esasları ile ülkemizdeki ve bolu yöresindeki korunan alanların bir değerlendirmesi. İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi, 49(2), 65-75.
- Kuvan, Y. (2012). Doğa Koruma ve Korunan Alanlar. İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Yayınları, İstanbul, 201s.
- Küçükbekir, E. 2021. Hedonik Fiyatlama Yöntemiyle Uzungöl Tabiat Parkı’nın ekonomik değer tahmini. KTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Trabzon.
- Martinis, A., Kabassi, K., Karris, G., Minotou, C. (2019). Unveiling the Profile of Tourists in Islands with Protected Areas to Promote Sustainable Tourism, Smart Tourism as a Driver for Culture and Sustainability, 2018, Athens, Switzerland, Springer, ISBN: 978-3-030-03910-3, 261-274.
- Müderrişoğlu, H., Yerli, Ö., Altanlar, T.A., Duru, N. (2005). ROS (Rekreasyonel Fırsat Dağılımı) yöntemi ile Abant Tabiat Parkı’nda kullanıcı memnuniyetinin belirlenmesi. Tarım Bilimleri Dergisi, 4(11), 397-405.
- Ongun, U., Gövdere, B., Çiçek, U. (2016). Yeşilova’nın kırsal turizm potansiyelinin Swot Analizi ile değerlendirilmesi, Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi, 7 (6), 75-88.
- Orhunbilge, N. (2000). Tanımsal İstatistik Olasılık ve Olasılık Dağılımları, Avcıol Basım Yayın, İstanbul, ISBN 975-404-548-8.
- Pamukoğlu N., Ekmekçi, İ. (2013). Türkiye’de korunan alanlar ve ÇED uygulamaları, Uluslararası Çevresel Etki Değerlendirmesi Kongresi, 8-10 Kasım 2013 İstanbul, Ankara, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, 978-605-5294-27-4, 579-588.
- Sakip, S.R.M., Akhir, N.M., Omar, S.S. (2015). Determinant factors of successful public parks in Malaysia, Asian Conference on Environment – Behaviour Studies, 25-27 August 2014, S Korea.
- Sayın, Ş., Karadağ, A. A. (2016). Abant Tabiat Parkı rekreasyonel beklentilerinin değerlendirilmesi, Ormancılık Dergisi, 12 (2), 80-93.
- Stemberk, J., Dolejs, J., Maresova, P., Kuca, K. (2018). Factors affecting the number of visitors in national parks in the Czech Republic, Germany and Austria. International Journal of Geo-Information, 7, 124.
- Stevens, H.T., More, A.T., Markowski-Lindsay, M. (2014). Declining national park visitation. Journal of Leisure Research, 46(2), 153-164.
- Turan, İ., Keten, A., Yorulmaz, T., Doğan, C., Baştar, F. (2015). Abant Gölü’ündeki Su Samurunun (Lutra lutra) habitat tercihi. Ormancılık Araştırma Dergisi, 1(2 A), 51-56.
- Tütek, H., Gümüşoğlu, Ş. (2014). İşletme İstatistiği, Beta Yayınları, İstanbul, ISBN: 9786053330301.
- Uçar, A. (1996). Abant Florası. Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Fen bilimleri Enstitüsü, Biyoloji Anabilim Dalı.
- Uçar, N. (2006). Parametric Olmayan (Non-Parametric) Hipotez Testleri, SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri, s. 85-112, Ankara: Asil Yayın Dağıtım Ltd. Şti.
- UN, Convention on Biological Diversity, (2006). URL: <https://www.cbd.int/convention/articles/?a=cbd-02>, [Ziyaret tarihi: 7 Kasım 2021].

Wang, Y., Davidson, M.C.G. (2010). A review of micro –analyses of tourist expenditure, *Current Issues in Tourism*, 13:6, 507-524, DOI: 10.1080/13683500903406359.

Yazıcı, B. (2013). Merkezi Eğilim ve Değişkenlik Ölçüleri, İstatistik-I, In: Ağaoğlu, E. ve Atlas, M. (ed.), Bölüm 2, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir, 32-61.

Zenginbal, H., Hoşcan, N. (2020). Mudurnu’da sürdürülebilir turizm gelişiminde etnobotanik. *Black Sea Journal of Engineering and Science*, 3(4), 151-159.

Dergiye Başvuru Yapıldığı Tarih: 25.09.2021

Kabul Edilme Tarihi: 04.12.2021